

Startsituatie en voortgang van vier pilotprojecten CTC

Amsterdam, 1 augustus 2001

A.G. van Dijk
H. Tulner
M. Geldorp

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	De CTC-aanpak in vogelvlucht	5
2.1	Risico- en beschermende factorenmodel	5
2.2	Fasering CTC-aanpak	8
2.3	<i>Organisatie</i>	9
2.4	Ondersteunende activiteiten	9
2.5	Keuze van de pilotwijken	10
3	Onderzoeksinstrumenten	12
3.1	Draagvlak meting DDQ	12
3.3	Logboek en vragenlijst	15
4	Startsituatie en verloop proces pilot Amsterdam	17
4.1	Achtergrondgegevens	17
4.2	Andere projecten in de wijk	20
4.3	Draagvlak in de wijk	21
4.4	Procesbeschrijving	22
4.5	Gekozen risico en beschermende factoren	22
5	Startsituatie en verloop proces pilot Arnhem	26
5.1	Achtergrondgegevens	26
5.2	Andere projecten in de wijk	28
5.3	Draagvlak in de wijk	29
5.4	Procesbeschrijving	29
5.5	Gekozen risico- en beschermende factoren	31
6	Startsituatie en verloop proces pilot Rotterdam	35
6.1	Achtergrondgegevens	35
6.2	Andere projecten in de wijk	37
6.3	Draagvlak in de wijk	38
6.4	Procesbeschrijving	39
6.5	Gekozen risico- en beschermende factoren	40
7	Startsituatie en verloop proces pilot Zwolle	43
7.1	Achtergrondgegevens	43
7.2	Andere projecten in de wijk	46
7.3	Draagvlak in de wijk	46
7.4	Procesbeschrijving	46
7.5	Gekozen risico en beschermende factoren	47
8	Algemene bevindingen	51
8.1	Draagvlak	51
8.2	Voortgang	52
8.3	Landelijke ondersteuning en instrumenten	53

1 Inleiding

In de Verenigde Staten is - in antwoord op probleemgedrag en maatschappelijke uitval onder jongeren - de aanpak 'Communities That Care' (CTC) ontwikkeld door het bureau Developmental Research and Programs, Inc. (DRP) te Seattle. De CTC-aanpak is bedoeld voor kinderen en jongeren tot achttien jaar die een vergrote kans hebben op het ontwikkelen van probleemgedrag of maatschappelijke uitval. De CTC-aanpak richt zich daarbij niet alleen op de jongeren zelf, maar tevens op personen/instellingen die direct betrokken zijn bij de opvoeding, het onderwijs en het welzijn van jongeren, of die op deze terreinen verantwoordelijk zijn voor het beleid. Het doel op de lange termijn is een veilige, constructieve leefomgeving te scheppen¹.

De 'Communities That Care' aanpak wordt op meer dan vijfhonderd plaatsen in de VS op succesvolle wijze toegepast. Dit is reden om ook in Nederland te experimenteren met de CTC-aanpak.

Daarom is door de Ministeries van Justitie en VWS in 1999 besloten om vier pilotprojecten CTC te starten. Na een zorgvuldige afweging zijn uiteindelijk 4 pilotwijken geselecteerd in Amsterdam, Arnhem, Rotterdam en Zwolle. Deze 4 pilotprojecten hebben een looptijd van drie jaar.

Het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW) is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van (Nederlandse varianten) van instrumenten die bij de CTC-aanpak toegepast worden en voor de begeleiding van de pilotprojecten.

Aan Van Dijk Van Soomen en Partners (DSP) is door de ministeries opdracht verleend om de evaluatie van de pilotprojecten uit te voeren.

Mede op grond van de resultaten van de evaluatie zal na afronding van de experimentele periode in 2002 worden bepaald of verdere invoering van de CTC-aanpak in Nederland wenselijk is en onder welke condities toepassing van de CTC-aanpak zinvol is.

De rapportage die nu voor u ligt is de eerste rapportage die in het kader van de evaluatie van de CTC-pilotprojecten is opgesteld.

Eind 2001 zal een tussenrapportage worden uitgebracht en eind 2002 de eindrapportage.

Het doel van deze rapportage is om inzicht te verschaffen in de startsituatie in de vier pilotwijken en de belangrijkste activiteiten die tot dusver (maart 2001) zijn uitgevoerd.

Op het moment dat deze rapportage is opgesteld bevinden de pilotprojecten zich in de derde fase, waarin onder meer wordt bepaald op welke risicofactoren de CTC-aanpak zich zal gaan richten. De beschrijving van de voortgang van de pilotprojecten zal dan ook in hoofdzaak betrekking hebben op de eerste twee fasen van de CTC-aanpak.

Met nadruk wijzen wij erop dat in deze rapportages slechts sprake is van een beschrijving van het proces dat zich tot dusver in de pilots heeft afgespeeld. Op dit moment hebben alleen de projectleiders van de pilotprojecten informatie gegeven over de voortgang van de projecten. Dit is een te beperkte basis om te kunnen spreken van een evaluatie van het proces.

Noot 1 Een uitgebreide beschrijving van de inhoud van de aanpak is te vinden in 'Serious, Violent, & chronic juvenile offenders' (Howell e.a., 1995), een korte samenvatting in 'Opgroeien en opvoeden in de wijk' een uitgave van het NIZW.

Pas in de tussenrapportage, als ook de projectbegeleiders van het NIZW en andere sleutelpersonen (uit preventieteam en stuurgroep) geïnterviewd zijn, is er sprake van een procesevaluatie van de pilotprojecten.

De rapportage over de startsituatie is vooral bedoeld om diegenen die op landelijk niveau bij de invoering van CTC betrokken zijn, i.c. de adviescommissie CTC, de stuurgroep CTC en de begeleidingscommissie van het onderzoek, te informeren over de startsituatie en de voortgang in de pilotprojecten.

Leeswijzer

De opbouw van deze rapportage ziet er als volgt uit:

- In hoofdstuk 2 wordt een beknopte beschrijving gegeven van de CTC-aanpak. Deze beschrijving dient als achtergrondinformatie om begrippen die in latere hoofdstukken worden gebruikt te kunnen plaatsen.
- In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de onderzoeksinstrumenten die bij het opstellen van deze rapportage gebruikt zijn. De volledige onderzoeksopzet, waarin wordt aangegeven hoe deze instrumenten passen binnen het totale evaluatiemodel is opgenomen als bijlage 1
- De hoofdstukken 4 tot en met 7 vormen de kern van deze rapportage: van elke pilotwijk wordt een beknopt beeld van de startsituatie gegeven en wordt het verloop van de voorbereidende fase van de projecten beschreven.
- Tot slot wordt in hoofdstuk 8 een aantal algemene bevindingen over de voortgang van de invoering van CTC gepresenteerd.

2 De CTC-aanpak in vogelvlucht

2.1 Risico- en beschermende factorenmodel

Centraal aan de CTC-aanpak staat een theoretisch en empirisch onderbouwd model van risico- en beschermende factoren, die probleemgedrag en maatschappelijke uitval bij jongeren kunnen voorspellen. Dit model vormt de basis voor zowel de aanpak in de wijken, als de evaluatie.

Eén van de belangrijkste uitgangspunten van 'Communities That Care' is dat de preventie van gedragsproblemen en maatschappelijke uitval kan plaats vinden via de reductie van risicofactoren en/of de stimulering van beschermende factoren. Het leggen van verbanden tussen risico- en beschermende factoren en maatschappelijk ongewenst gedrag is daarvoor van direct belang. In de VS² zijn daarom de resultaten van meer dan dertig jaar wetenschappelijk onderzoek binnen verschillende disciplines geïnventariseerd en geanalyseerd. Op grond hiervan is een model ontwikkeld, waarin negentien risicofactoren en vijf beschermende factoren in verband worden gebracht met de volgende maatschappelijk ongewenste gedragingen: geweld, jeugddelinquentie, problematisch alcohol- en drugsgebruik, schooluitval en tienerzwangerschappen. De risicofactoren en beschermende factoren zijn onderscheiden naar gezin, wijk, school en vrienden/jeugd.

Door DSP is door middel van literatuurstudie en interviews met deskundigen nagegaan in hoeverre het Amerikaanse risico- en beschermende factoren model ook op de Nederlandse situatie van toepassing is³. Deze analyse heeft tot enkele kleine wijzigingen geleid in het model.

In het volgende schema wordt een overzicht gegeven van de relaties tussen de risicofactoren en probleemgedrag bij jongeren. Daar waar in het schema vinkjes staan is in minimaal twee longitudinale wetenschappelijke onderzoeken het verband aangetoond tussen de betreffende risicofactor en het betreffende probleemgedrag.

Noot 2 Door R.F. Catalano en J.D. Hawkins (in Howell, 1995)

Noot 3 Zie de rapportage "Communities that care: toelichting op vertaling en aanpassing van 1 CTC risico- beschermende factoren model en 2 onderzoeksinstrumenten effectmeting CTC (augustus 2000).

Schema 2.1 Risicofactoren in relatie tot probleemgedragingen

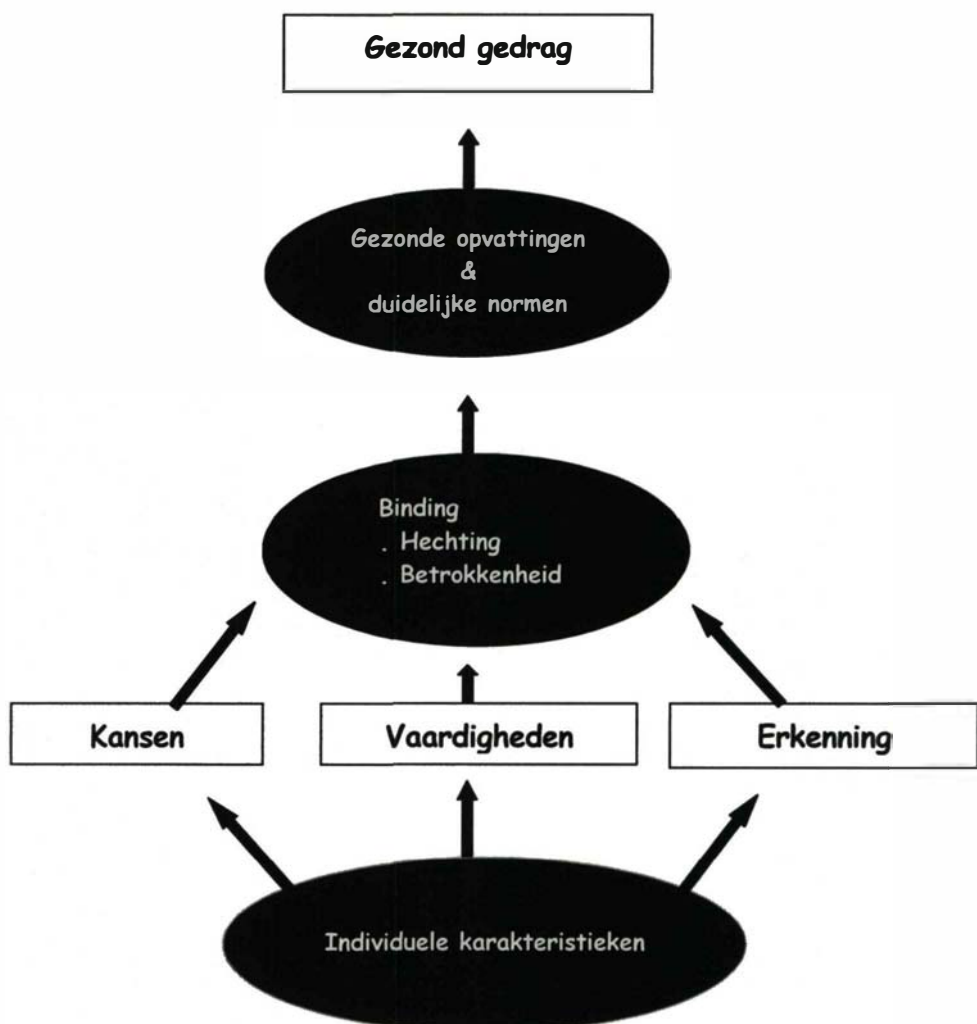
		Geweld	Jeugddelinquentie	Problematisch alcohol- en drugsgebruik	Schooluitval	Tienerzwanger- schappen
R1	GEZIN					
R1.1	Geschiedenis van probleemgedrag in het gezin	☐	☐	☐	☐	☐
R1.2	Problemen met gezinsmanagement	☐	☐	☐	☐	☐
R1.3	Conflicten in het gezin	☐	☐	☐	☐	☐
R1.4	Positieve houding en betrokkenheid van ouders bij probleemgedrag	☐	☐	☐		
R2	SCHOOL					
R2.1	Vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag	☐	☐	☐	☐	☐
R2.2	Leerachterstanden beginnend op de basisschool	☐	☐	☐	☐	☐
R2.3	Gebrek aan binding bij school	☐	☐	☐	☐	☐
R3	INDIVIDU / JEUGD					
R3.1	Vervreemding en opstandigheid		☐	☐	☐	
R3.2	Omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen	☐	☐	☐	☐	☐
R3.3	Positieve houding bij probleemgedrag		☐	☐	☐	☐
R3.4	Vroeg begin van het probleemgedrag	☐	☐	☐	☐	☐
R3.5	Constitutionele factoren (biologisch/psychologisch)	☐	☐	☐		
R4	WIJK					
R4.1	Verkrijgbaarheid van drugs	☐		☐		
R4.2	Verkrijgbaarheid van wapens	☐	☐			
R4.3	Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	☐	☐	☐		
R4.4	Geweld in de media	☐				
R4.5	Hoge mate van doorstroming in de wijk		☐	☐	☐	
R4.6	Weinig binding met de wijk en gebrek aan organisatie in de wijk	☐	☐	☐		
R4.7	Lage inkomens en slechte behuizing	☐	☐	☐	☐	☐

Naast aandacht voor risicofactoren is er binnen de CTC-aanpak aandacht voor de 'Sociale ontwikkelingsstrategie'.

De Sociale ontwikkelingsstrategie is een raamwerk dat gemeenschappen leidt naar hun visie op positieve toekomst van jongeren. De Sociale ontwikkelingsstrategie richt zich op beschermende factoren; dat zijn die factoren die

worden geassocieerd met veerkracht ten opzichte van risico's. De Sociale ontwikkelingsstrategie start vanuit het algemene doel: *gezond en positief gedrag* van jongeren. Om dat doel te bereiken, moeten jongeren participeren in omgevingen die consistent *gezonde opvattingen en duidelijke normen* voor gedrag communiceren. CTC betreft de leden van de gemeenschap bij een dialoog over kernopvattingen die breed worden gedeeld en ondersteund en over hoe deze opvattingen kunnen doordringen binnen alle aspecten van het leven van jongeren. Onderzoek laat zien dat jongeren die sterke *bindingen* hebben met hun families, scholen en gemeenschap waarin zij leven, meer geïnvesteerd hebben om de opvattingen en standaards van deze omgevingen te volgen. Deze bindingen worden gecreëerd door de *kansen* voor jongeren om op betekenisvolle manier betrokken te zijn, de *vaardigheden* die ze voor succesvolle betrokkenheid kunnen ontwikkelen en de *erkenning* die ze voor hun betrokkenheid ontvangen. In schema weergegeven ziet de sociale ontwikkelingsstrategie er als volgt uit:

Sociale ontwikkelingsstrategie

2.2 Fasering CTC-aanpak

Hoewel CTC sterk rekening houdt met de karakteristieken van een wijk, moet iedere wijk wel hetzelfde CTC-proces doorlopen. De invoering van de CTC-strategie is een proces dat is gebaseerd op een actieve deelname van een zo breed mogelijke coalitie van sleutelfiguren, organisaties, instanties en bewoners in een wijk. In elke wijk is een projectleider aangesteld om de invoering van de CTC-strategie te lokaal coördineren, lokaal draagvlak te creëren en de continuïteit te bewaken.

De strategie omvat vijf fasen: opstarten CTC, introduceren CTC, ontwikkelen wijkprofiel, ontwikkelen CTC-plan en uitvoeren CTC-plan. Ze worden hierna besproken.

Fase 1: opstarten CTC

In deze fase wordt afgetast in hoeverre er in de wijk draagvlak bestaat voor invoering van CTC. In dit verband is ook van belang dat er een "invloedrijke voorvechter van CTC" binnen de wijk wordt gevonden.

Voorts worden al lopende initiatieven in de wijk in beeld gebracht en moet er een inventarisatie plaatsvinden van factoren die invoering van de strategie kunnen bevorderen dan wel belemmeren. In Nederland is dit onderdeel geweest van de selectieprocedure voor de pilotwijken.

Fase 2: introduceren CTC

In deze fase wordt een gezamenlijke visie op de toekomst van kinderen en jongeren in de wijk geformuleerd.

Bovendien dient op basis van zorgvuldige strategische afwegingen een stuurgroep te worden samengesteld, die bestaat uit sleutelpersonen uit de wijk. De stuurgroep voert de regie over het lokale CTC-project, betreft de sleutelfiguren uit de wijk en stelt de benodigde faciliteiten en informatie beschikbaar. De stuurgroep op haar beurt helpt bij de opzet en samenstelling van het preventieteam, dat hoofdzakelijk bestaat uit medewerkers van instellingen op uitvoerend niveau. Het preventieteam voert de risicoanalyse uit, maakt een keuze voor de risico's in de wijk waaraan met in de toekomst prioriteit zal geven en maakt hieromtrent een plan van aanpak. Bovendien motiveert het preventieteam de wijk voor het uitvoeren van het plan van aanpak teneinde risico's te reduceren en beschermende factoren te stimuleren.

Fase 3: ontwikkelen wijkprofiel

Op basis van de resultaten van een enquête onder jongeren van 12-18 jaar uit de wijk (het zogenaamde scholierenonderzoek) en aanvullende lokale registratiegegevens over risicofactoren, beschermende factoren en probleemgedragingen wordt een wijkprofiel opgesteld. Het preventieteam analyseert deze gegevens en stelt vast welke risicofactoren het hoogst scoren in vergelijking met landelijke gegevens⁴. Op basis van deze analyse stelt het preventieteam prioriteiten voor verandering vast en tevens inventariseert en beoordeelt het preventieteam de activiteiten die worden uitgevoerd om de hoogst geprioriteerde risico's te verminderen en beschermende factoren te versterken.

Fase 4: ontwikkelen CTC-plan

Op basis van de vorige fase kan worden bepaald welke elementen uit de "Gids van effectieve en veelbelovende programma's" (die voor Nederland is

Noot 4 Deze landelijke gegevens zijn opgenomen in het zogenaamde bronnenboek. Voor de Nederlandse situatie heeft DSP in opdracht van het NIZW een bronnenboek vervaardigd.

opgesteld door het NIZW) voor de wijk in aanmerking komen om te worden toegepast. Het preventieteam stelt actieplannen vast voor de invoering van nieuwe activiteiten (i.c. programma's) of voor versterking en uitbreiding van bestaande middelen.

Fase 5: uitvoering CTC-plan

In deze fase worden de actieplannen ingevoerd. De gehele wijk moet geïnformeerd en betrokken worden, zodat iedereen een belangrijke rol speelt bij de invoering van de plannen. Tevens wordt een systeem van kwaliteitsborging en -controle toegepast.

2.3 Organisatie

In elk van de vier pilotwijken wordt het project door de lokale projectleider geleid. Deze brengt lokaal een preventieteam samen, bestaande uit vertegenwoordigers van verschillende organisaties op uitvoeringsniveau, en een stuurgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van verschillende organisaties op bestuurlijk niveau. De projectleider zit het preventieteam voor en vertegenwoordigt deze in de stuurgroep. De stuurgroep draagt in de pilotwijken de verantwoordelijkheid voor het project en zorgt voor de beschikbaarheid van de noodzakelijke voorwaarden voor de uitvoering van het project. Het preventieteam voert de praktische kant van het project uit en adviseert de stuurgroep.

Tijdens de invoering van CTC wordt de landelijke begeleiding verzorgd door het NIZW. Het NIZW wordt aangestuurd door een stuurgroep waarin onder andere de opdrachtgevers van het project zijn vertegenwoordigd (het Ministerie van Justitie en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport). Het NIZW voert verschillende taken uit. Ze draagt zorg voor de begeleiding van de vier pilotwijken en twee externe bureau's (hierover dadelijk meer) en voor de productie de benodigde Nederlandstalige documenten. Daarnaast coördineert het NIZW de inzet van de adviestijd die bij de Amerikaanse bedenkers en uitvoerders van CTC (DRP) is ingehuurd.

De begeleiding van de vier pilotwijken verloopt via de lokale pilotbegeleiders van het NIZW. Deze ondersteunen de lokale projectleiders, verzorgen trainingen van de lokale stuurgroep en het preventieteam en bewaken de toepassing van het CTC-model in de pilots. Zij dragen er bovendien zorg voor dat de kennis die in de pilotwijken over de invoering van CTC wordt gegenereerd, in de landelijke organisatie samen wordt gebracht.

2.4 Ondersteunende activiteiten

Voor de ondersteuning van het CTC-proces worden werkbijeenkomsten georganiseerd. Vijf werk/voorlichtingsbijeenkomsten maken deel uit van het CTC-proces:

1 Een oriëntatiebijeenkomst stuurgroep

De informele en formele leiders en bestuurders van een wijk krijgen een korte uitleg over de achtergronden, werkwijze en organisatie van Communities That Care. Met het oog hierop is door het NIZW de informatiebrochure "Communities that Care – opgroeien in een veilige en leefbare wijk" (NIZW 2000) samengesteld.

2 Vervolgens wordt er een uitgebreidere, maar inhoudelijk vergelijkbare werkbijeenkomst georganiseerd voor het *preventieteam* en voor verte-

genwoordigers van instellingen in de wijk die dagelijks met kinderen en jongeren werken.

- 3 Daarna volgen werkbijeenkomsten met specifieke vertegenwoordigers van het preventieteam. Allereerst is er een training *risicoanalyse*: een training over het in kaart brengen van het probleemgedrag en de risicofactoren. Deze werkbijeenkomsten worden verzorgd door het NIZW.
- 4 Deze wordt gevolgd door een werkbijeenkomst *sterkteanalyse*: een bijeenkomst waarin gesproken zal worden over de wijze waarop en waarmee probleemgedrag wordt omzeild en tegengegaan en over beschermende factoren. Na deze twee werkgroepen en met behulp van het scholierenonderzoek en het bronnenboek stelt het preventieteam het wijkprofiel samen.
- 5 Tot slot is er een laatste bijeenkomst: *effectieve en veelbelovende programma's*, over gepaste preventieve interventies en het samenstellen van een aanpak voor de komende tijd. Door het NIZW is de CTC-gids "Veelbelovend en effectief – Overzicht van preventieve projecten en programma's in de domeinen gezin, school, jeugd, wijk" (D. Ince e.a.; NIZW 2001) uitgegeven.

2.5 Keuze van de pilotwijken

Voor de selectie van pilotwijken voor CTC zijn de 25 grootste steden benaderd en geïnformeerd over het project. Alleen het Oude Noorden in Rotterdam was reeds eerder tot pilotwijk benoemd. De andere drie pilotwijken zijn op grond van de volgende punten geselecteerd uit acht belangstellende gemeenten:

Rotterdam

- Rotterdam stond aan de wieg van het Nederlandse CTC-project. Doordat Rotterdam één van de initiatiefnemers was, stond vanaf het begin af aan al vast dat het Oude Noorden in deze stad mee zou doen. Het oude Noorden staat bekend als een problematische wijk.

Amsterdam-Noord

- Alhoewel het gebied uit zes buurten bestaat, is er toch sprake van 2 duidelijk afgebakende gebieden.
- De problematiek rond jeugd is groot, vooral met de Marokkaanse jongeren. Er wonen veel allochtonen, de buurt is relatief kinderrijk, bijna de helft van de gezinnen is een eenoudergezin, er is sprake van hoge werkloosheid, armoede en – vergeleken met het stadsgemiddelde – veel criminaliteit.
- Het stadsdeel is al een aantal jaren bezig met een integrale aanpak om de problemen aan te pakken en op te lossen.

Arnhem: Presikhaaf-West

- Het is een duidelijk afgegrensd gebied.
- Het is een naoorlogse wijk waarin meer mensen van niet-Nederlandse afkomst komen wonen, inmiddels een derde van de bevolking. Veel allochtone jeugdigen kampen met onderwijsachterstanden, stromen niet door naar hogere opleidingsniveaus en zien veel werkloosheid om zich heen. Ouders haken af als ze worden aangesproken op de problemen met hun kinderen.
- Arnhem is vanwege de weerbarstigheid van de problemen uitermate gemotiveerd om aan de slag te gaan.

Zwolle-Zuid

- Het is een duidelijk natuurlijk afgebakende wijk, die bovendien relatief nieuw is (sinds de zeventiger jaren opgebouwd). Het aandeel van de jeugdigen in de bevolkingsopbouw is groot: bijna een derde van de bevolking is jonger dan 18 jaar.
- De wijk wordt als een potentieel probleemgebied gezien vanwege de groeiende zorg om en overlast van jeugdigen. Alhoewel er nog geen sprake is van een echt ernstige jeugdproblematiek, zien professionals hier wel de voortekenen van. Wijkgerichte preventie wordt als belangrijkste oplossing gezien.
- Zwolle is reeds begonnen met het ontwikkelen van een wijkaanpak en bijbehorende visie en heeft ook al ruime ervaring met het ontwikkelen van lokaal preventief jeugdbeleid.

3 Onderzoeksinstrumenten

In dit hoofdstuk wordt een beknopte beschrijving gegeven van de onderzoeksinstrumenten die voor deze rapportage gebruikt zijn.

Voor de beschrijving van de startsituatie en het verloop van de projecten in de pilotwijken is gebruik gemaakt van vijf onderzoeksinformatiebronnen:

- Statistische informatie waarmee enkele basiskkenmerken van de wijk worden weergegeven.
- Informatie van de projectleiders over bestaande projecten gericht op preventie van jeugdproblematiek.
- De Decision Determinant Questionnaire (DDQ); een vragenlijst die is uitgezet onder leden van de stuurgroepen en preventieteamen in de pilotwijken. Dit instrument meet het draagvlak voor de CTC-aanpak bij de belangrijkste betrokkenen.
- Het scholierenonderzoek. Dit onderzoek vormt de belangrijkste informatiebron over risico- en beschermende factoren en het probleemgedrag. In deze rapportage worden alleen voor elke wijk de scores op de risicofactoren gepresenteerd omdat deze scores in de pilots zijn gebruikt bij het vaststellen van de risicofactoren.
- Een logboek en vragenlijst die door de projectleiders wordt ingevuld.

De laatste drie informatiebronnen zijn ook onderdelen van het evaluatie-instrumentarium en worden ook tijdens de loop van het project meerdere keren toegepast. Hieronder worden deze drie instrumenten nader toegelicht. In het kader van de evaluatie wordt bovendien gebruik gemaakt van registratiegegevens van instellingen die betrekking hebben op risicofactoren. Ten tijde van het opstellen van deze rapportage waren de pilotprojecten nog drukdoende met het verzamelen van deze gegevens, zodat in deze rapportage geen gebruik van deze gegevens is gemaakt.

3.1 Draagvlak meting DDQ

De Decision Determinant Questionnaire (DDQ) is een instrument om het draagvlak *binnen een instelling* voor een bepaalde innovatie te meten. In de vragenlijst worden acht factoren gemeten, die tezamen de bereidheid tot implementatie bepalen. Dit zijn:

- Ability: een maat voor de beschikbare randvoorwaarden (financiën, overlegstructuur, beschikbare krachten en beschikbare tijd) binnen de instelling voor de uitvoering van een innovatie.
- Values: een maat voor de congruentie tussen de waarden van de instelling en de waarden inherent aan de innovatie.
- Ideas: een maat voor de informatie die de instelling heeft over de innovatie en de juistheid van de ideeën over de vereiste procedures om de innovatie ten uitvoer te kunnen brengen.
- Circumstances: een maat voor de min of meer toevallige omstandigheden binnen de instelling die van invloed kunnen zijn op een succesvol verloop van de innovatie.
- Timing: geeft aan of het tijdstip van de innovatie al dan niet gelukkig is gekozen.
- Obligation: een maat voor de behoefte van de instelling tot actie en verandering.

- Resistance: een maat voor structurele en menselijke factoren die verandering binnen de instelling kunnen remmen.
- Yield: een maat voor de verwachte opbrengst van de innovatie voor de instelling.

De DDQ is besproken met de CTC-coördinator en de pilotbegeleiders van het NIZW. Dit heeft geleid tot een uitbreiding van de DDQ met drie extra vragen die zeer specifiek op CTC van toepassing zijn.

De DDQ wordt afgenomen onder vertegenwoordigers van instellingen die hetzij in de CTC-stuurgroep, hetzij in het preventieteam van de pilotprojecten zitten. Om het instrument in te kunnen vullen, is het noodzakelijk dat respondenten al enigszins op de hoogte zijn van de CTC-strategie. Daarom is als tijdstip voor de afname gekozen voor het moment dat de betrokkenen de eerste kennismakingsbijeenkomst met CTC hebben bijgewoond.

Bij de analyse van de DDQ-cijfers is gebruik gemaakt van een weging om alle vier pilotwijken even zwaar mee te laten tellen voor de gemiddelde scores. Het aantal respondenten uit een wijk bepaald hierdoor niet meer hoe zwaar de pilot meetelt voor het gemiddelde.

Ook is er gecorrigeerd voor onbedoelde dubbel teruggestuurde formulieren uit één instelling. Sommige respondenten hadden de vragenlijst gekopieerd en ook door een collega laten invullen, waardoor er twee lijsten terugkwamen van twee mensen van hetzelfde functieniveau uit dezelfde instelling. In dergelijke gevallen tellen beide respondenten half mee.

In totaal hebben 63 mensen de DDQ ingevuld en teruggestuurd. In Rotterdam is het aantal respondenten echter zo laag dat over deze pilotwijk geen afzonderlijke analyse kan worden uitgevoerd.

3.2 Scholierenonderzoek

Tijdens de uitvoering en het gebruik van de scholierenenquête is veel geleerd over het gebruik en de toepassing van dit instrument. In de onderzoeksopzet is getracht om het Amerikaanse voorbeeld zo veel mogelijk te volgen om zo duidelijk te krijgen op welke facetten de onderzoeksopzet in Nederland veranderd moet worden. Daarom zal in deze paragraaf dit instrument niet alleen worden beschreven, maar ook kritisch worden geëvalueerd.

Het doel van de scholierenenquête is tweeledig. Enerzijds is de enquête bedoeld om een (wetenschappelijk) gefundeerde basis te leveren om in de pilotwijken risicofactoren te kiezen die in die wijken extra problematisch zijn. Door vast te stellen welke risicofactoren in een wijk relatief hoog scoren, kunnen projecten worden uitgekozen die specifiek die risicofactoren verbeteren.

Het tweede doel van de scholierenenquête is te dienen als nulmeting voor de effectmeting. Door na twee jaar de enquête te herhalen, kan de ontwikkeling in de pilotwijken worden getoond. Daarbij zal ook gebruik worden gemaakt van een controlewijk waarin geen project worden gestart op basis van de CTC-methodiek⁵.

De gevolgde werkwijze bij het scholierenonderzoek is in grote lijnen als volgt: In de pilotwijken zijn de scholen voor het voortgezet onderwijs geselecteerd, waar zoveel mogelijk van de jongeren van 12-17 jaar uit de pilotwijk naar

Noot 5 Bij deze effectmeting zal overigen ook gebruik worden gemaakt van statistische informatie.

school gaan. Aanvankelijk was voorzien in een klassikale afname van de enquête. Omdat bleek dat het aantal jongeren uit de pilotwijk in de klassen zeer laag is (vrijwel altijd minder dan 10%), is besloten de leerlingen uit de pilotwijk uit de klas te halen en in enkele groepen van ongeveer 20 leerlingen apart te enquêteren. In de praktijk is hiertoe op een door de school bepaald tijdstip een enquêteur/trice één of enkele uren langsgesproken. In deze uren zijn de leerlingen uit de pilotwijk door de lera(a)r(es) vanuit de klassen naar een apart lokaal gestuurd. Daar is vervolgens de enquête afgenomen. In Zwolle kon de gemeente niet instemmen met het klassikaal afnemen van de enquête in de scholen en is gekozen voor een methode van het verspreiden van de enquête naar huisadressen van jongeren.

Respons

In drie pilotwijken is de enquête via scholen afgenomen. Op twee van deze scholen is getracht alle leerlingen uit de pilotwijken die op de benaderde scholen zitten, de vragenlijst voor te leggen. In Amsterdam is ervoor gekozen een steekproef te trekken van de leerlingen op de betreffende scholen. In Zwolle is een steekproef getrokken uit het bevolkingsregister. Hieronder wordt een overzicht van de respons gepresenteerd.

Tabel 3.1 Omvang onderzoekspopulatie en steekproef in de pilotwijken CTC (in aantallen en %)

pilotwijken	jongeren 12-17 jaar die in pilotwijk wonen	jongeren 12-17 jaar uit pilotwijk die op geselecteerde scholen zitten	jongeren 12-17 jaar in steekproef			
	Aantal	aantal	netto- steekproef	% van pilotwijk	bruto steekproef	respons
Zwolle / Zwolle-Zuid	2.898	n.v.t.	373	13%	600	62%
Arnhem / Presikhaaf-West	465	214	124	27%	214	58%
Amsterdam-Noord / Oud Midden Noord	1.309	706	242	18%	325	75%
Rotterdam / Het Oude Noorden	1.313	288	198	15%	288	69%

De respons in het scholierenonderzoek is lager uitgevallen dan gepland. Op twee momenten zijn potentiële respondenten verloren.

Ten eerste is bij de onderzoeksopzet aangenomen dat een groot deel van de jongeren in de pilotwijken te bereiken zou zijn via de middelbare scholen in de omgeving. Op de benaderde scholen bleek echter een relatief klein deel van de jongeren te vinden. De Nederlandse jongeren gaan blijkbaar naar een groot aantal verschillende scholen die ook verder van de wijk af gelegen kunnen zijn. Dit heeft tot gevolg gehad dat jongeren die op scholen zitten die verder weg zitten of die helemaal niet meer op school zitten de enquête niet hebben kunnen invullen. Het is denkbaar dat hierbij relatief veel voortijdig schoolverlaters en probleemleerlingen bij zitten. Anderzijds kunnen hier ook juist veel jongeren bij zitten die met hun ouders voor een school hebben gekozen die verder weg ligt om dat ze deze beter achten. Uit onderzoek blijkt

dat gezinnen uit de maatschappelijk hogere lagen zich bij de schoolkeuze vaker ook oriënteren op scholen die verder weg liggen dan andere gezinnen en dus ook vaker kiezen voor een school die verder weg ligt.

Ten tweede is er van uitgegaan dat door de enquête onder leestijd te laten invullen, bijna alle leerlingen de lijst zouden invullen. Dit bleek niet het geval. Nagegaan is daarom of dit de representativiteit heeft beïnvloed. Hiertoe is eerst onderzocht of *selectieve* uitval heeft plaats gevonden. Hiertoe zijn alle scholen gebeld, waar minder dan 80% van het geplande aantal leerlingen is geënuquëteerd. De scholen is gevraagd om, aan de hand van een checklist, aan te geven waardoor de uitval is veroorzaakt. Uit de antwoorden blijkt dat er niet zozeer individuele leerlingen, als wel klassen zijn uitgevallen. Als redenen hiervoor werden genoemd:

- niet alle klassen waren op de enquêtedag aanwezig;
- bepaalde klassen vielen in een vrij lesuur;
- schakelklassen hebben niet meegedaan, maar zijn soms wel meegeteld in het totaal aantal leerlingen uit de pilotwijk dat naar een betreffende school gaat.

In de Zwolse scholierenenquête is, zoals al eerder aangeven, een afwijkende methodiek gevolgd, hier zijn jongeren in de wijk thuis schriftelijk benaderd. In de achtergrondvariabelen is in enquête daardoor ook een grotere spreiding over de leeftijden te zien. Elke leeftijd is in de Zwolse steekproef ongeveer even goed vertegenwoordigd, terwijl in de andere steden vooral twaalf en achttienjarigen ondervertegenwoordigd zijn. Ook is er onder de Zwolse respondenten een grotere spreiding van gevolgde typen onderwijs te zien. De respons in Zwolle is met 62% goed voor een schriftelijke enquête van deze omvang. Hierdoor is het aantal respondenten voldoende groot om uitspraken te kunnen doen over de hele leeftijdsgroep in de Zwolse pilotwijk.

Concluderend kan worden gesteld dat de uitval in het scholierenonderzoek *niet* selectief is geweest binnen de scholen waar de enquêtes uit zijn gevoerd, maar dat het mogelijk is dat op die scholen wel en bepaalde selectie van de jongeren uit de pilotwijken zitten. Dit geldt niet voor Zwolle omdat daar een andere methodiek is gevolgd.

Door de lage respons zijn de aantallen respondenten in de meeste wijken aan de lage kant. De steekproeven zijn echter wel voldoende groot om uitspraken te doen over de deelpopulatie jongeren uit de pilotwijken die op de scholen zitten die aan het onderzoek mee doen. Voor de effectmeting biedt dit een redelijke onderzoeksbasis als bij de tweede meting maar dezelfde onderzoekszet wordt gevolgd. Bij de nulmeting gaat het immers vooral om de latere vergelijking met een één-meting die op dezelfde wijze vertekend zal zijn. Er wordt dan aangenomen dat de effecten van CTC op de onderzochte deelpopulatie een vergelijkbaar effect zal hebben als op de jongeren buiten de deelpopulatie.

Voor de prioritering van risico- en beschermende factoren levert de lage response wel beperkingen op. Op grond van deze conclusie is het van belang dat bij verdere invoering van CTC voor de afname van de scholierenenquête een procedure wordt ontwikkeld waarmee een hogere response wordt bereikt. Het verdient overweging om in de toekomst de scholierenenquête stedelijk op alle scholen te laten afnemen. Voor dit doel is het immers van belang om inzicht te krijgen in de risico en beschermende factoren van alle jongeren in de wijk.

3.3 Logboek en vragenlijst

Ten behoeve van de procesevaluatie is zowel een logboek als een vragenlijst ontwikkeld. In het logboek wordt steeds bijgehouden welke activiteiten worden ondernomen, tot welke resultaten deze leiden en welke knelpunten en bevorderende factoren hierbij optreden. In het logboek wordt de lokale projectleiders gevraagd terug te blikken op de voorbije periode en vanaf het moment van ontvangst hun activiteiten en ervaringen bij te houden. Aan het einde van CTC-fase 2 is het logboek geretourneerd aan DSP en is een nieuw logboek voor fase 3 toegestuurd.

In de vragenlijst (B), die elke drie maanden schriftelijk wordt afgenomen, wordt nagegaan hoe het draagvlak (lokaal), de CTC-strategie, de CTC-instrumenten en de begeleiding op lokaal niveau worden gewaardeerd.

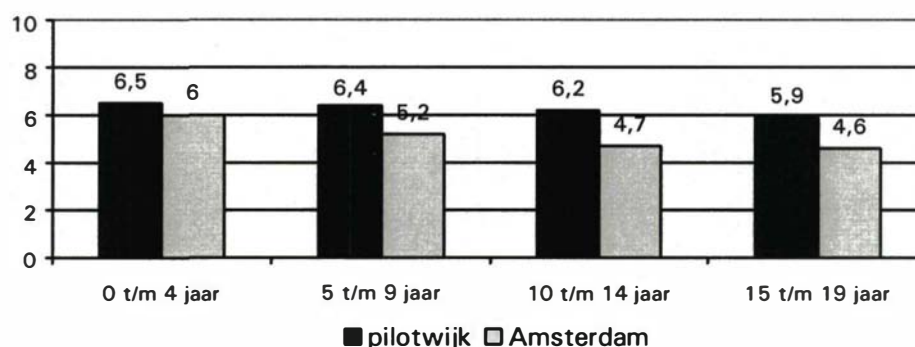
4 Startsituatie en verloop proces pilot Amsterdam

In Amsterdam zijn de van der Pekbuurt, Y-plein, de Vogelbuurt en de Bloemenbuurt in Amsterdam-Noord gekozen als pilotwijk. In dit hoofdstuk zal een korte schets worden gegeven van deze pilotwijk en zal worden ingegaan op de voortgang van het CTC-project in Amsterdam-Noord.

4.1 Achtergrondgegevens

Op basis van bevolkingsgegevens afkomstig van het Amsterdamse bureau voor Onderzoek en Statistiek zal een korte beschrijving worden van gegevens over de bevolkingssamenstelling in deze pilotwijk⁶.

Grafiek 4.1 Leeftijdsverdeling 0-19 jarigen pilotwijk en geheel Amsterdam (percentage van de bevolking van de wijk)

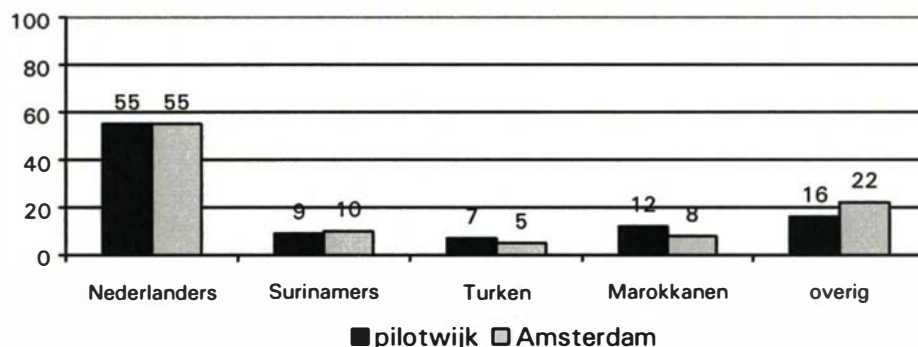

Bron: Bureau voor onderzoek en Statistiek Amsterdam; 1-1-2000

In de pilotwijk maakt de jeugd tot en met 19 jaar een kwart van de totale bevolking uit. In de gehele stad is dit 4 ½ procent lager (20,5%). Vooral de tieners zijn er relatief sterk vertegenwoordigd.

Noot 6 Er is gebruik gemaakt van gegevens over de buurtcombinaties Volewijk (60) en IJplein/Vogelbuurt (61) genomen. Dit gebied komt vrijwel overeen met de pilotwijk.

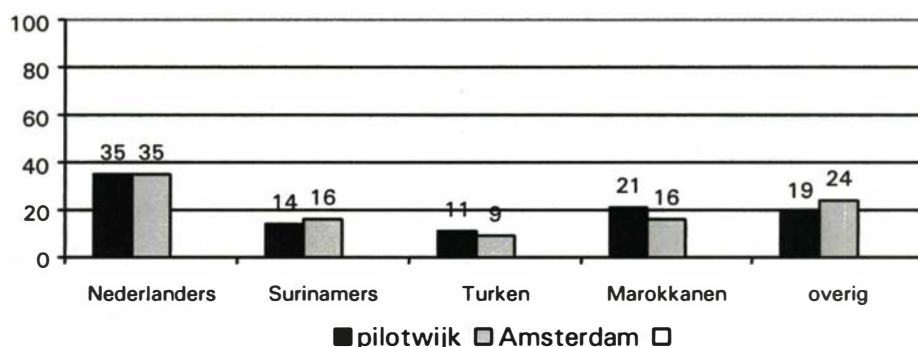
Grafiek 4.2 Etniciteit⁷ pilotwijk en geheel Amsterdam (percentage van de wijkbevolking)

Bron: Bureau voor onderzoek en Statistiek Amsterdam; 1-1-2000

Het percentage allochtone in de pilotwijk wijkt weinig af van de gemiddelde Amsterdamse verdeling. Wel wonen er bovengemiddeld veel Marokkanen en Turken in de wijk.

Grafiek 4.3 Etniciteit 0 t/m 19 jarigen pilotwijk en geheel Amsterdam (percentage van de 0 t/m 19 jarigen)

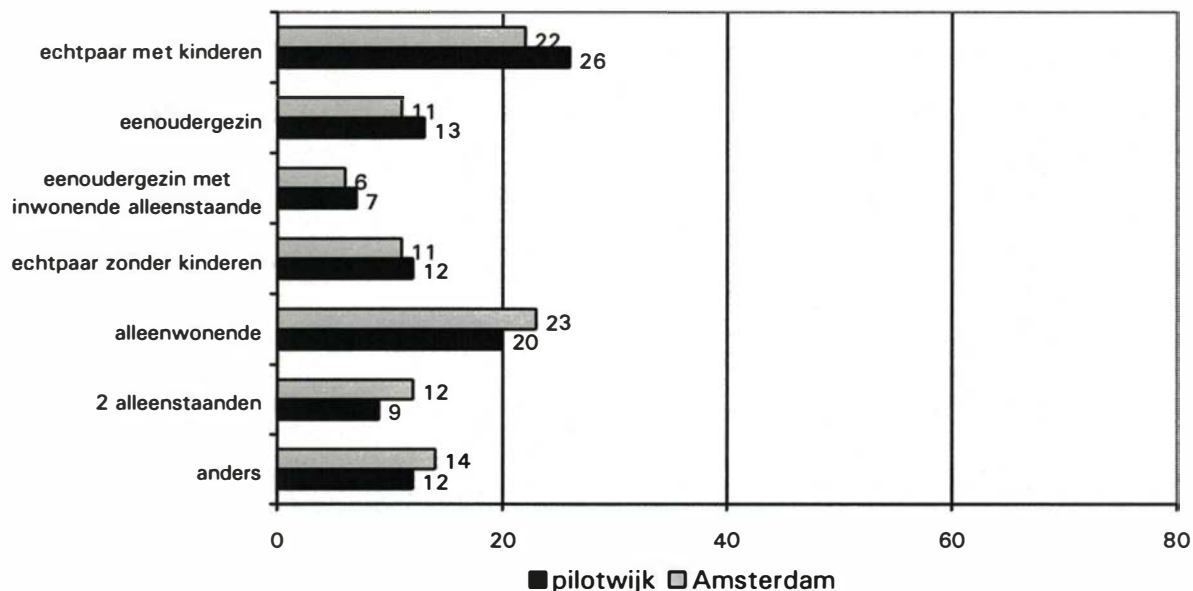

Bron: Bureau voor onderzoek en Statistiek Amsterdam; 1-1-2000

Onder de nul tot en met twintigjarigen zijn autochtonen aanmerkelijk minder sterk vertegenwoordigd dan onder de hele bevolking. Ook deze specifieke leeftijdsgroep verschilt in de pilotwijk niet noemenswaardig van de Amsterdamse bevolking. Alleen Marokkaanse jongeren zijn in de pilotwijk iets sterker vertegenwoordigd dan gemiddeld in de stad.

Noot 7 Etniciteit op basis van geboorteland van persoon, moeder en vader.

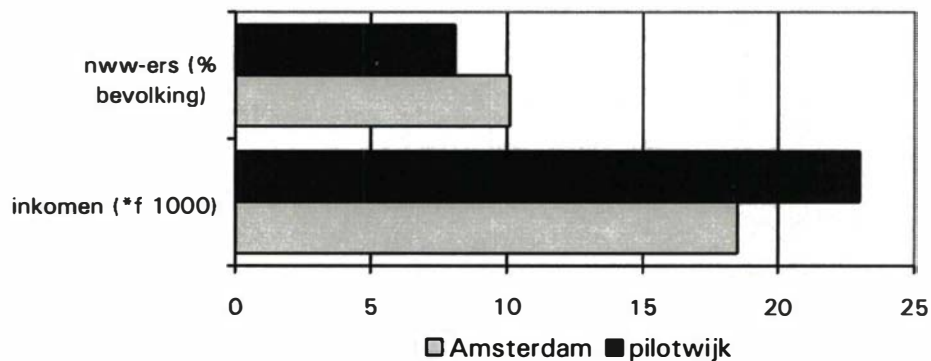
Grafiek 4.4 Huishoudsamenstelling pilotwijk Amsterdam-Noord (percentage van de huishoudens)

Bron: Bureau voor onderzoek en Statistiek Amsterdam; 1-1-2000

Er zijn voor Amsterdamse begrippen veel huishoudens met kinderen in de pilotwijk. Ook zijn er veel eenoudergezinnen.

Grafiek 4.5 Inkomen en werkloosheid pilotwijk en geheel Amsterdam
niet werkende werkzoekenden (nww-ers als percentage van de wijkbevolking)
gemiddeld besteedbaar inkomen (duizenden gulden per persoon)

Bron: Bureau voor onderzoek en Statistiek Amsterdam; 1-1-1999

Het gemiddeld besteedbaar inkomen per persoon in de pilotwijk is relatief laag, het werkloosheidspercentage is vrij hoog.

4.2 Andere projecten in de wijk

In de pilotwijk is een aantal projecten gericht op het verminderen van jeugdproblematiek; we noemen hier alleen de belangrijkste projecten.

Sinds 1996 bestaan de klankbordgroepen Vogelbuurt en Bloemenbuurt, die zich bezighouden met een integrale aanpak van jeugdproblematiek. Daarnaast bestaan er sinds enkele jaren drie buurtbeheeroverleggen, waarin bewoners, politie, woningbouwverenigingen, en het stadsdeel Amsterdam Noord samenwerken. Doel van deze overleggen is om het woongenot en de openbare ruimte gezamenlijk met alle betrokken instellingen te verbeteren. Verder zijn er onder andere projecten op de volgende terreinen:

- onderwijs (3 projecten);
bv 'Kolibrieproject': Het Kolibrieproject heeft tot doel de 6 basisscholen in het CTC gebied te versterken met schoolmaatschappelijkwerk en ouderbetrokkenheid. Er worden oudercursussen gegeven, extra uren schoolmaatschappelijkwerk. De 3 verschillende schoolbesturen werken hierin nauw met elkaar samen.
- welzijn (6 projecten):
Allochtone zelforganisaties worden bijvoorbeeld door het stadsdeel financieel ondersteund. Er werken migranten opbouwwerkers in Noord. Daarnaast is er een eettafelproject voor ouderen (goede en goedkope maaltijden) en huisbezoeken aan bewoners die boven de 80 jaar zijn.
- arbeidsmarkt beleid (6 projecten):
Er zijn geen projecten op wijkniveau maar wel stadsdeelbrede projecten om de werkloosheid aan te pakken in de vorm van arbeidsmarkttoeleiding en sociale activeringsprojecten.
- sanctionerend beleid (3 projecten):
In één project worden aan het politiebureau zijn twee stagiaires verbonden die vragenlijsten afnemen van alle jongeren onder de 19 jaar die door de politie naar het bureau worden meegenomen. Er volgen gesprekken als er signalen zijn dat de thuissituatie, schoolsituatie of anderszins om extra aandacht voor de jongeren vraagt. (het zg. EHBO project: Eerste Hulp bij Oppakken).
- recreatie/sport (10 projecten); bv sportcontainer en tienerwerk:
In iedere schoolvakantie vinden er bijvoorbeeld extra activiteiten plaats in de vorm van sport en spel, zowel voor kinderen als tieners en jongeren. Het betreft uitstapjes naar recreatiecentra als ook, voetbal toernooien, als hutten bouwen. Daarnaast is er een kinderpersbureau actief dat ieder half jaar een krant over de buurt uitgeeft die door kinderen geschreven wordt.
- jeugdzorg (2 projecten):
Er zijn in de pilotwijk twee signaleringsnetwerken actief. In deze Buurt-netwerken jeugdhulpverlening komen vindplaatsen (van probleemjongeren) als basisscholen, GG GD, peuterspeelzalen, speeltuinen, kinderwerk bij elkaar om kinderen, (0-12 Jaar) waar zorgen over bestaan te signaleren en waar nodig door te verwijzen naar hulp en steun.
- opvoedingsondersteuning (3 projecten):
In het CtC gebied vindt Spel-Aan-Huis plaats. Spel aan Huis houdt in dat gezinnen met kinderen tussen 2-4 jaar gestimuleerd worden in hun cognitieve ontwikkeling door het aanbieden van spel. Stagiaires van het HBO Sociale Pedagogische Hulpverlening komen in het gezin de ouders leren spelen met hun kind om de ontwikkeling te stimuleren.

Het is de bedoeling van het preventieteam om in een later stadium een deel van de projecten nauwkeuriger in kaart te brengen. Er zal dan worden gefocust op projecten die passen binnen de nog te kiezen CTC-strategie in deze pilotwijk en gestreefd worden naar een integratie van deze bestaande projecten in de CTC-aanpak.

4.3 Draagvlak in de wijk

Met de DDQ (Decision Determinant Questionnaire) is de bereidheid gemeten onder de verschillende instellingen in de pilotwijken om mee te werken aan CTC.

Aan de draagvlakmeting hebben 23 respondenten uit de pilotwijk meegewerkt. Van enkele instellingen, die slechts één maal aan zijn geschreven, zijn twee vragenlijsten retour ontvangen. In deze gevallen zijn hebben we beide lijsten voor de helft mee laten wegen voor de gemiddelde scores die in tabel 4.1 staan weergegeven. De meest gunstige score die gegeven kan worden is 5, de meest ongunstige 1; het neutrale midden ligt dus bij 3. De scores van Amsterdam worden vergeleken met de gemiddelde score van Amsterdam, Rotterdam, Zwolle en Arnhem samen.

Tabel 4.1 Gemiddelden Decisions Determinants Questionnaire

	Amsterdam	gemiddelde pilotwijken
randvoorwaarden	3,4	3,2
visie	3,7	3,6
informatie	2,9	3,1
omstandigheden	4,1	3,3
tijdstip	4,2	4,1
behoefte	4,4	4,1
weerstand	4,1	4
verwachte opbrengst	4,3	4,1
samenwerking	4,2	4,2
Totaal	3,8	3,7

Het eindoordeel van de respondenten in Amsterdam over CTC is gunstig. Ze ligt niet alleen iets boven het gemiddelde van de vier pilotwijken (dus positiever), slechts één dimensie heeft een score lager dan drie. Er heerst er dus duidelijk een positieve stemming over CTC.

Over de randvoorwaarden en de informatie waarover de respondenten konden beschikken zijn de Amsterdamse betrokkenen het minst tevreden. De behoefte om aan het CTC-project deel te nemen scoort bij de Amsterdammers erg goed: in Amsterdam is er duidelijk meer behoefte aan de CTC-aanpak dan in de andere pilotwijken. Ook over de verwachte opbrengst die het project zal brengen, zijn de betrokkenen in Amsterdam ook zeer optimistisch.

4.4 Procesbeschrijving

De Amsterdamse pilot is er in geslaagd om alle relevante instellingen bereid te krijgen om deel te nemen aan het preventieteam en de stuurgroep. Deze pilotwijk had het voordeel dat er al sprake was van samenwerking in de regiegroep Jeugdbeleid en buurtbeheerprojecten. Er is ook bewust aangehaakt bij de bestaande coördinatie in het stadsdeel; de bestaande regiegroep Jeugd-beleid in Amsterdam-Noord is tot stuurgroep CTC gemaakt. Dit maakt de regie duidelijk en helpt bij de inbedding van CTC in het bestaande beleid. Nadeel van deze aanpak is wel dat de regiegroep (ook) andere prioriteiten heeft en CTC niet altijd zoveel aandacht krijgt als wenselijk zou zijn voor het Amsterdamse CTC-project. In de aanloopfase van het project hebben de activiteiten door het aanhaken bij de bestaande structuren niet meer tijd gehad dan gepland.

Er is volgens de lokale projectleider onder de deelnemers in Amsterdam weerstand ontstaan onder de betrokkenen over de eerste en (in mindere mate) de tweede oriëntatietraining. Deze bijeenkomsten voldeden niet aan de verwachtingen. De deelnemers vonden het meer om een informatiebijeenkomst gaan dan een echte training zoals hen was voorgespiegeld. De bijeenkomsten zijn uitgevoerd analoog aan de USA-CTC-trainingsstructuur. Daarnaast waren er volgens de projectleider te veel verschillende mensen uitgenodigd. Bovendien sloot de inhoud onvoldoende aan op het bestaande jeugdbeleid in de wijk. Door de aard van de trainingen nam het draagvlak voor CTC juist af. Het heeft extra inspanning gekost om het vertrouwen weer te herstellen.

De derde 'training', gericht op de sterkte-zwakke analyse van de wijk is op grond van genoemde ervaringen meer op Nederlandse leest geschoeid door de training op te splitsen in meerdere werkbijeenkomsten en meer gericht deelnemers uit te nodigen.

Het draagvlak voor CTC was van begin af aan al goed in de Amsterdamse pilotwijk. CTC kwam tegemoet aan reeds bestaande behoeften in de wijk, zoals een goede analyse van de jeugdproblematiek of het betrekken van een buurt (de van der Pekbuurt) bij preventief wijkgericht jeugdbeleid. CTC was ook organisatorisch goed inpasbaar in de al bestaande overleg- en regiestructuur. De samenwerking verloopt dan ook goed in deze pilotwijk.

Een knelpunt in de Amsterdamse pilotwijk was de tussentijdse vervanging van de projectbegeleider van het NIZW. Deze wisseling was lastig, de problemen daarbij zijn inmiddels verholpen. Ook was er ontevredenheid over de prestaties van de projectbegeleider omdat die te weinig aanhaakte bij de lokale praktijk in Amsterdam-Noord en te weinig focuste op de inhoud en te veel op het proces, aldus de lokale projectleider.

4.5 Gekozen risico en beschermende factoren

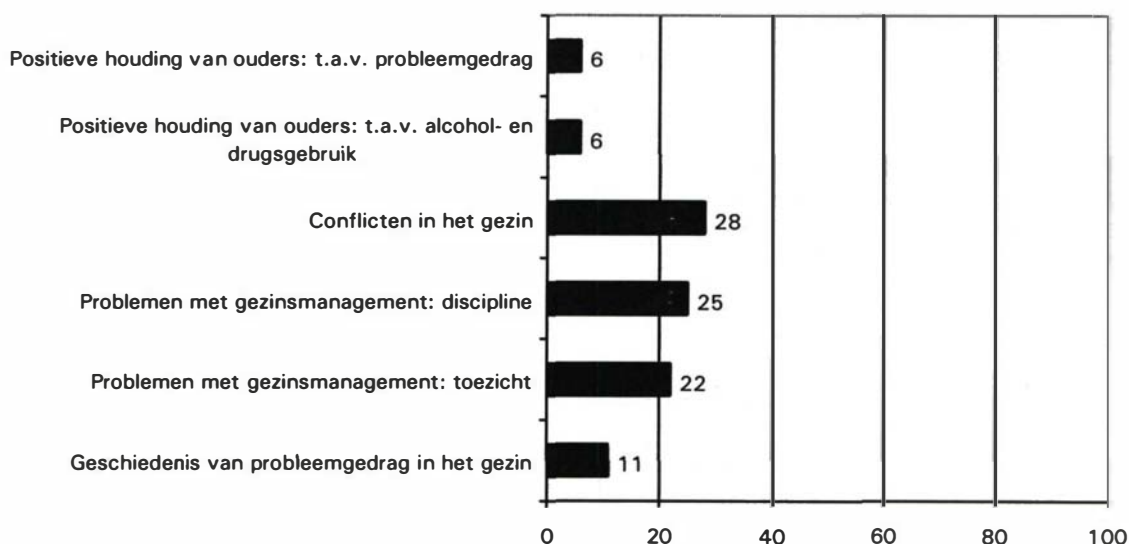
De Amsterdamse pilotwijk is de eerste wijk waar een selectie is gemaakt van risicofactoren. Het overzicht van alle risicofactoren per domein is opgenomen in hoofdstuk 2.1. De volgende vier risicofactoren zijn gekozen om de komende jaren op in te zetten:

- domein gezin: Problemen met gezinsmanagement (R1.2);
- domein school: Gebrek aan binding bij de school (R2.3);
- domein jeugd (individueel/leeftijdsgenoten): Vroeg begin van probleem gedrag (R3.4);

- domein wijk: Weinig binding met de wijk en gebrek een organisatie in de wijk (R4.6).

In Amsterdam is de selectie gemaakt op basis van de scholierenenquête en de aanwezige deskundigheid in het preventieteam en reeds beschikbare lokale onderzoeksgegevens. Er wordt nog gewerkt aan de verzameling van lokale registratiegegevens. In deze paragraaf kunnen daarom alleen de cijfers uit het scholierenonderzoek worden gepresenteerd, die op de risicofactoren betrekking hebben. Daarbij moet worden aangetekend dat bepaalde risicofactoren uit meerdere indicatoren zijn opgebouwd.

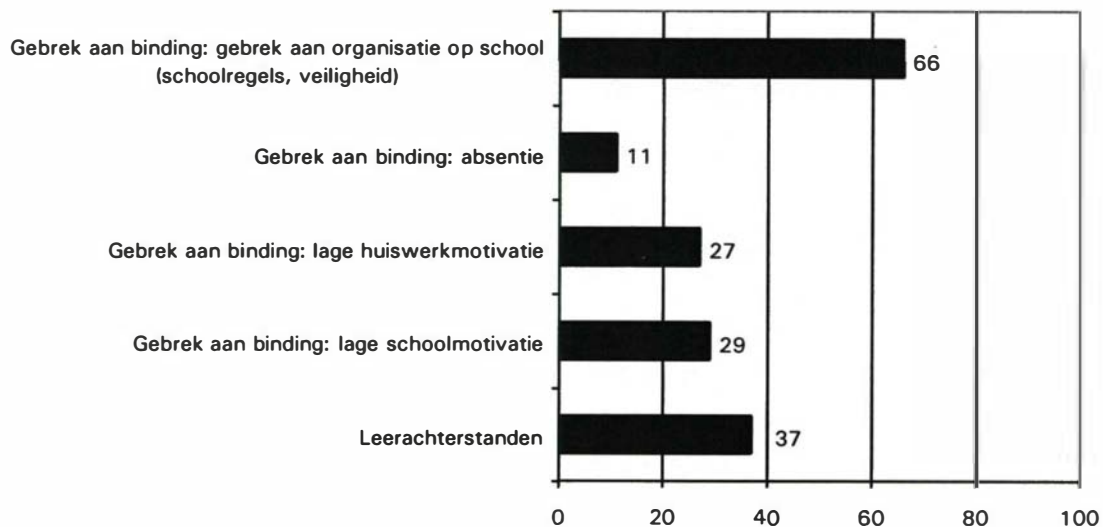
Grafiek 4.6 Risicofactoren domein gezin (schaal van 0 tot 100)

bron: scholierenenquête

In verhouding tot de andere risicofactoren in het gezin is de score van problemen met gezinsmanagement relatief hoog. De factor 'conflicten in het gezin' scoorde wel nog iets hoger.

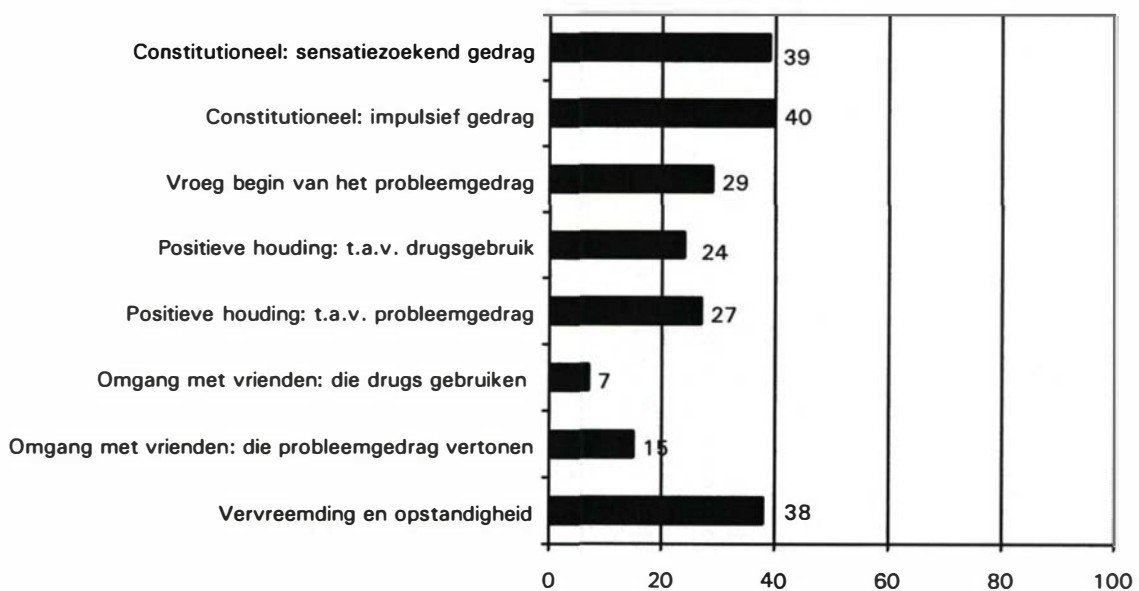
Grafiek 4.7 Risicofactoren domein school (schaal van 0 tot 100)

bron: scholierenenquête

'Gebrek aan binding aan school' is één van de twee risicofactoren binnen het domein school die in de scholierenenquête is gemeten⁸. Met name de indicator 'Gebrek aan organisatie op school' heeft een hoge score. De risicofactor 'Leerachterstanden' geeft ook een vrij hoge score te zien.

Grafiek 4.8 Risicofactoren domein jeugd (individu/leeftijdsgenoten) (schaal van 0 tot 100)

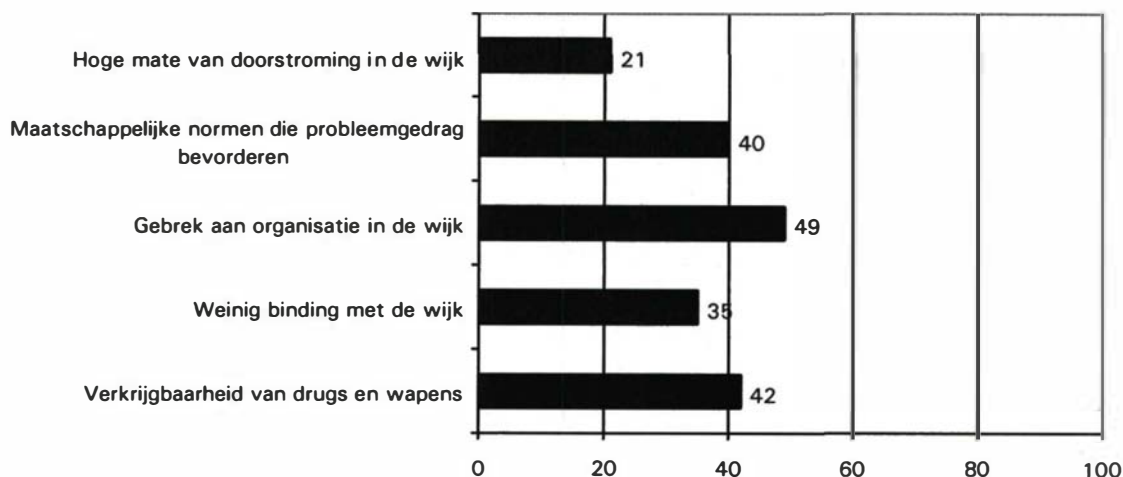

bron: scholierenenquête

Noot 8 'Vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag' wordt echter niet in de scholierenenquête gemeten.

Vroeg begin van het probleemgedrag binnen het domein jeugd heeft binnen dit domein niet een bijzonder hoge score. Bij de keuze van deze factor is klaarblijkelijk niet alleen uitgegaan van de scholierenenquête, maar is waarschijnlijk ook gebruik gemaakt van de aanwezige deskundigheid in het preventieteam, en reeds beschikbare lokale onderzoeksgegevens. Daarnaast hadden de klankbordgroepen de afgelopen jaren inventarisaties van "vroeg begin van probleemgedrag" onder 10-14 jarigen gemaakt. Ook is gekeken naar de mate van veranderbaarheid van de indicatoren/-risicofactoren, zo leken constitutionele factoren minder beïnvloedbaar.

Grafiek 4.9 Risicofactoren domein wijk (schaal van 0 tot 100)

bron: scholierenenquête

Binnen het domein 'wijk' is gekozen voor de risicofactor⁹ 'Weinig binding met de wijk en gebrek aan organisatie in de wijk'. Gebrek aan organisatie in de wijk is binnen dit domein de factor met de hoogste score.

Noot 9 De risicofactoren geweld in de media en lage inkomens en slechte behuizing worden niet in de scholierenenquête gemeten.

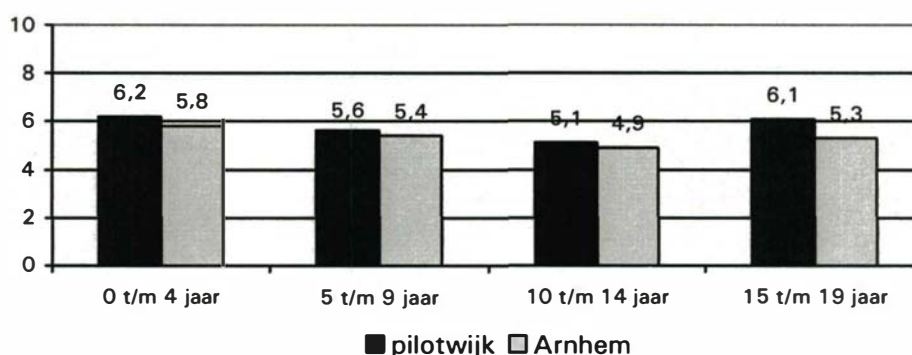
5 Startsituatie en verloop proces pilot Arnhem

In dit hoofdstuk wordt een beknopte beschrijving gegeven van de wijk die in Arnhem tot pilot is gekozen voor CTC. Het betreft de wijk Presikhaaf-West. Tevens wordt de lokale voortgang van het project beschreven.

5.1 Achtergrondgegevens

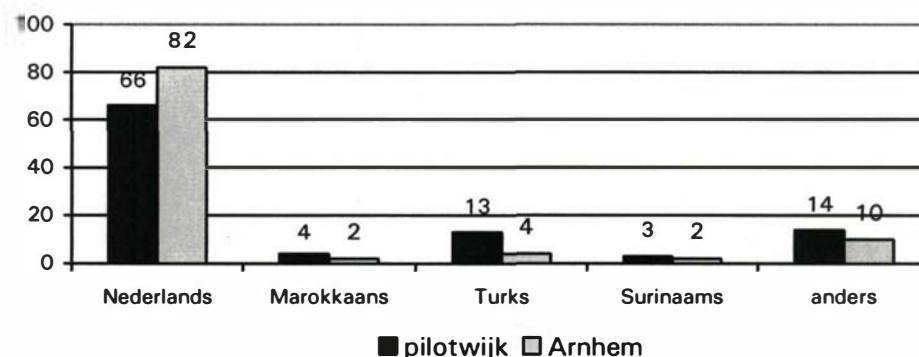
Op basis van bevolkingsgegevens volgt hieronder een korte beschrijving van de bevolkingssamenstelling van deze pilotwijk.

Grafiek 5.1 Leeftijdsverdeling 0-19 jarigen pilotwijk Presikhaaf-West en stad Arnhem (als percentage van de totale wijk- c.q. stadspopulatie)

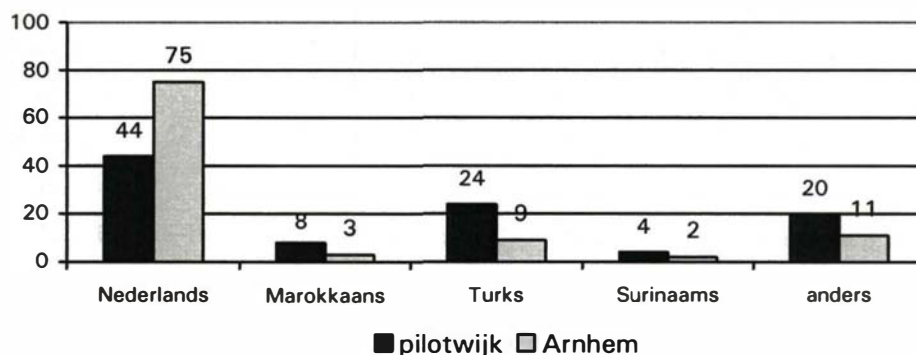
Qua leeftijdsopbouw is Presikhaaf-West, als het om jeugd gaat, vergelijkbaar met de rest van Arnhem. Er wonen nauwelijks meer jongeren van 0-19 jaar dan in andere delen van de stad.

Grafiek 5.2 Etniciteit bewoners pilotwijk Presikhaaf-West (percentage van de wijkbevolking)

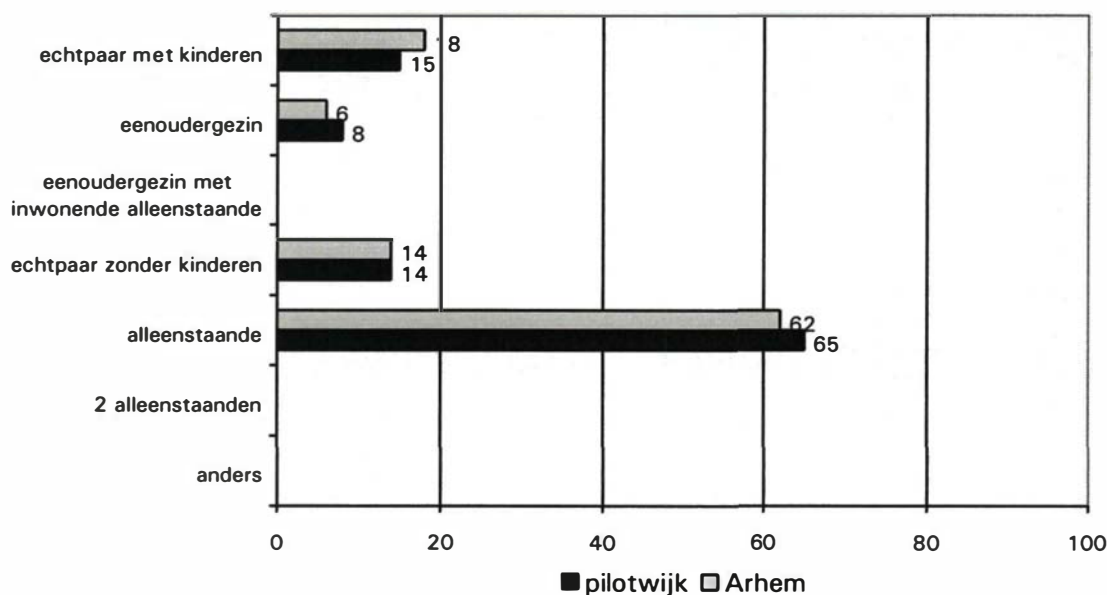
De wijk heeft meer allochtone bewoners dan Arnhem gemiddeld: zo'n 35% is allochtoon, tegen een kleine 20% in de stad als geheel. Vooral het aantal Turkse bewoners is groot. Deze groep vormt 13% van de wijkpopulatie.

Grafiek 5.3 Etniciteit jeugd 0-19 jaar pilotwijk Presikhaaf-West (percentage van de wijkbevolking 0 t/m 19 jaar)

De samenstelling van de jeugd tot 19 jaar in Presikhaaf-West wijkt, met betrekking tot etniciteit, in veel grotere mate af dan die van de populatie als geheel. Bijna 6 van de 10 jeugdigen behoort tot een etnische minderheid. Een kwart is Turks.

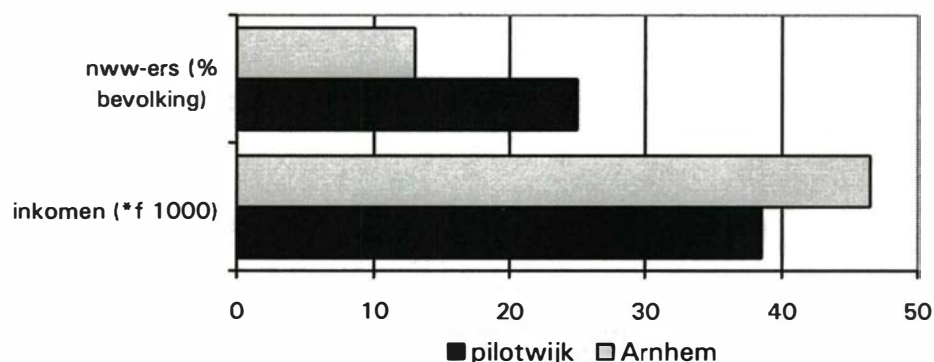
Grafiek 5.4 Gezinsamenstelling pilotwijk Presikhaaf-West (percentage van de huishoudens)

De gezinsamenstelling¹⁰ in de pilotwijk komt overeen met die van Arnhem als geheel.

Noot 10 Overigens wijkt de in Arnhem gehanteerde indeling van de gezinsamenstelling af van de indeling die in de andere pilotgemeenten wordt gehanteerd. Dit brengt met zich mee dat het percentage alleenstaanden aanzienlijk hoger ligt dan in de andere pilotwijken.

Grafiek 5.5 Inkomen en werkloosheid pilotwijk en geheel Arnhem, niet werkende werkzoekenden (nww-ers als percentage van de wijkbevolking), gemiddeld besteedbaar inkomen (duizenden gulden per huishouden)

Gegevens met betrekking tot inkomen en beroepsbevolking laten zien dat in Presikhaaf-West een kwart van de beroepsbevolking werkloos is¹¹. Dat is meer dan in de rest van Arnhem, waar het percentage werkzoekenden op 13% ligt. Daarnaast ligt (in 1998) het besteedbaar inkomen zo'n 15% (op individueel niveau) tot 17% (op huishoudensniveau) lager dan in Arnhem als geheel. Het gemiddelde huishoudensinkomen, dat in Arnhem op f 46.500,- ligt, komt in Presikhaaf-West neer op f 38.500,-.

5.2 Andere projecten in de wijk

Van de projecten die tot doel hebben de jeugdproblematiek terug te dringen valt een aantal onder het integraal jeugdbeleid 1999-2002. Dit geldt onder andere voor de pilot 12-, die door middel van een netwerkbenadering, versterking beoogt van het welzijnswerk en de jeugdzorg en -hulpverlening, alsmede een uitbreiding van de peuterspeelzaal, van de capaciteit van naschoolse opvang en opvoedingsondersteuning. Een andere netwerkactiviteit heeft als doelgroep de jeugd van 14-24 jaar en heeft als doel afstemming te bereiken ten aanzien van integraal jeugd- en jongerenbeleid in de wijk. De volgende projecten, meestal op het kruisvlak van welzijn en onderwijs, spelen zich af in de wijk:

- 1 Vanuit onderwijs/welzijn wordt 'Hart in de wijk' uitgevoerd, dat ouders informeert over de doelen, werkwijzen en activiteiten van OVG. Een school-buurt project in het kader van OVG, voor jeugd tot 12 jaar, heet 'Groeien en bloeien': in alle activiteiten wordt, gedurende een periode van 4 weken, aan hetzelfde thema gewerkt. 'Spelcontainer de Kubus' richt zich op dezelfde leeftijdsgroep: door middel van klussen kunnen kinderen spel-materiaal lenen voor gebruik op het plein.
- 2 Een welzijnsproject voor alle leeftijden, SamSam, bevordert de uitwisseling tussen en integratie van de verschillende etnische groepen in de wijk. Een geheel ander project is 'Digitaal trapveld' dat zich tot doel stelt de bewoners die nog niet thuis zijn op internet, daarmee kennis te laten maken, door de ontwikkeling van een 'Presikhaaf-site'. Van weer andere aard is het LETS project voor jongeren van 14-24 jaar. In dit project worden jongeren gestimuleerd tot vrijwilligerswerk.

Noot 11 Gegevens niet werkende werkzoekenden per 1-1-2000.

- 3 Voorts moeten de activiteiten vanuit de jeugdzorg in het kader van opvoedingsondersteuning worden genoemd. Tot slot kan worden vermeld dat onderhandelingen plaats vinden over een nieuw te ontwikkelen multifunctioneel centrum, een combinatie van school, bibliotheek, loketfuncties, wijkpost, politiepost en welzijnswerk.

5.3 Draagvlak in de wijk

Aan de draagvlakmeting hebben 21 respondenten uit de pilotwijk meegewerkt. De resultaten worden weergegeven in tabel 5.1, aan de hand van gemiddelde scores op een achttal 'dimensies'. De meest gunstige score is 5, de meest ongunstige 1; het neutrale midden ligt dus bij 3. De scores van Arnhem worden vergeleken met de (gewogen) gemiddelde scores van alle pilots tezamen.

Tabel 5.1 Gemiddelden Decisions Determinants Questionnaire

Dimensie	Arnhem	gemiddelde pilotwijken
randvoorwaarden	3,6	3,2
visie	3,6	3,6
informatie	3,6	3,1
omstandigheden	3,0	3,3
tijdstip	4,0	4,1
behoefte	4,1	4,1
weerstand	3,9	4,0
verwachte opbrengst	4,0	4,1
samenwerking	3,8	4,2
totaal	3,8	3,7

In de Arnhemse pilotwijk is, zo kan op basis van de uitkomsten in tabel 5.1 worden geconstateerd, in ruime mate draagvlak aanwezig voor de CTC pilot. De respondenten zijn met name positief (scores: 4) over de verwachte *opbrengst* van het project, de *behoefte* die er bestaat onder de betrokkenen en betrokken organisaties om in actie te komen en veranderingen te bewerkstelligen en over het *tijdstip* waarop één en ander geïnitieerd is. Alhoewel de *omstandigheden* rond het project niet als *ongunstig* worden bestempeld, zijn de respondenten ten aanzien van deze factor toch iets minder positief.

5.4 Procesbeschrijving

Ter introductie van CTC en het creëren van draagvlak zijn er in Arnhem een aantal gesprekken gevoerd met sleutelfiguren uit de wijk te hebben gehad en is een bijeenkomst bijgewoond van projectleiders van andere lopende projecten in de wijk. Daarbij heeft men elkaar over en weer geïnformeerd en is nagegaan welke mogelijkheden er waren voor onderlinge aansluiting van de diverse projecten. Andere onderwerpen waar bij stil werd gestaan waren de overdaad aan projecten in de wijk en de wijze waarop bewoners betrokken kunnen worden bij de projecten.

Vervolgens is een kerngroep CTC gevormd, bestaande uit de wijkcoördinator, een opbouwwerker, de coördinator integraal jeugdbeleid, de projectleider CTC en de pilotbegeleider van het NIZW. De kerngroep heeft een stappenplan opgesteld voor fase 2.

In de tweede fase zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Er is een stuurgroep geformeerd, met de wethouder als voorzitter. Voorgesteld is om de stuurgroep aan te laten sluiten bij de adviesgroep integraal jeugdbeleid Arnhem. In de stuurgroep zijn 22 organisaties betrokken; alle relevante instellingen participeren.
- Als publiciteit voor CTC is een informatiefolder samengesteld en verspreid en zijn er twee artikelen geschreven.
- Ten behoeve van de scholierenenquête zijn gesprekken gevoerd met diverse scholen.
- Er is een workshop gehouden over CTC voor een aantal medewerkers van de stichting Rijnstad, de organisatie waar de projectleider bij is aangesteld.
- Er is deelgenomen aan een aantal symposia c.q. bijeenkomsten rond onderwerpen die spelen in de wijk, met als doel het vergroten van draagvlak en kruisbestuiving met andere projecten.
- Er zijn gesprekken gevoerd met potentiële leden van het op te richten preventieteam en er heeft een gesprek plaats gevonden met een adviesbureau over eventuele betrokkenheid. In het preventieteam zijn inmiddels alle relevante organisaties vertegenwoordigd. Eén van de vier scholen voor voortgezet onderwijs heeft aangegeven niet mee te kunnen doen, omdat er al zoveel op de school afkomt.
- Het feit dat er al veel projecten lopen in de wijk is ervaren als knelpunt. Er dreigt een zekere projectmoeheid bij de betrokkenen, hetgeen terug slaat op de kwaliteit van de samenwerking.
- Alhoewel de scholen voor voortgezet onderwijs uiteindelijk wel bereid waren tot samenwerking had men er aanvankelijk weinig vertrouwen in dat de resultaten naar hen zouden worden terug gekoppeld. Dit was het gevolg van ervaringen bij andere onderzoeken.

Een ander punt dat – in het algemeen - van negatieve invloed is geweest op de samenwerking gedurende de eerste 2 fases is de onduidelijkheid omtrent de positie van de stuurgroep binnen het geheel. Overigens is men in Arnhem wel tevreden met het feit dat de wethouder als voorzitter fungeert van de stuurgroep. Daarnaast wordt ook de samenwerking met de projectleider integraal jeugdbeleid als goed ervaren. Een ander sterk punt is het feit dat projectleider is ondergebracht bij een organisatie die deelneemt aan CTC. Dit heeft als gevolg dat de werkers van deze instelling toch wat makkelijker kunnen worden betrokken bij het project. Daarnaast resulteert dit in een grotere betrokkenheid van de projectleider zelf, mede doordat de organisatie is gevestigd in de wijk. Overigens wordt gevreesd voor het draagvlak onder de werkers die deel uitmaken van het preventieteam, er is te weinig capaciteit voor het uitvoeren van werkzaamheden naast de reguliere taken. Dit wordt vooral gemerkt op de momenten dat de werkgroepen om extra inzet vragen.

Een punt van aandacht betreft de planning. De projectleider geeft aan dat het project als geheel achter loopt op de oorspronkelijke fasering, waarbij hij overigens aantekent dat voor het welslagen van het project een goede start belangrijker is dan een strakke planning. Vooral de invulling van de stuurgroep heeft meer tijd gekost dan verwacht.

De oriëntatietraining voor sleutelfiguren is, volgens de mening van de projectleider, matig verlopen. Inhoudelijk was de training weinig concreet, waardoor het voor de deelnemers onduidelijk bleef wat CTC nu precies inhoudt. Verder was het schriftelijke materiaal (de sheets) onvoldoende toegesneden op de Nederlandse situatie. Het is op de training dan ook niet gelukt om deelname van alle vertegenwoordigde organisaties gegarandeerd te krijgen.

De tweede oriëntatietraining verliep over het algemeen goed. Alhoewel men de inleiding overdonderend vond door de wetenschappelijke aanpak en het gehanteerde jargon bij CTC, werd het tweede onderdeel en de gekozen werkgroepvorm daarbij als positief ervaren. Dit onderdeel enthousiasmeerde, concretiseerde de CTC-aanpak en leverde veel informatie op. Een volgend onderdeel betrof de presentatie van de resultaten van de scholierenenquête door het NIZW. Doordat er geen onderzoeker aanwezig was kon slechts beperkt tekst en uitleg worden gegeven over de resultaten van de enquête. Dat was jammer omdat werkers zich bijvoorbeeld afvroegen waarom er in de enquête weinig ruimte was voor de beschermende factoren. Voor het laatste onderdeel, waarin de structuur en de organisatie van CTC aan de orde moest komen, was weinig tijd over. Daardoor kwam het onderdeel 'motiveren van de deelnemers' enigszins onder druk te staan.

Al met al werd met deze training een grote betrokkenheid bij CTC gerealiseerd en werd inzicht geboden in de CTC-aanpak op wijkniveau. Voorts heeft de training geleid tot een eerste taakverdeling binnen het preventieteam en de werkgroepen.

Het schriftelijk materiaal dat werd gebruikt bij de tweede oriëntatietraining werd positief beoordeeld.

De samenwerking met de pilotbegeleider van het NIZW en met de co-trainer van het NIZW heeft de projectleider als zeer positief ervaren, mede door de goede communicatie en de grote betrokkenheid.

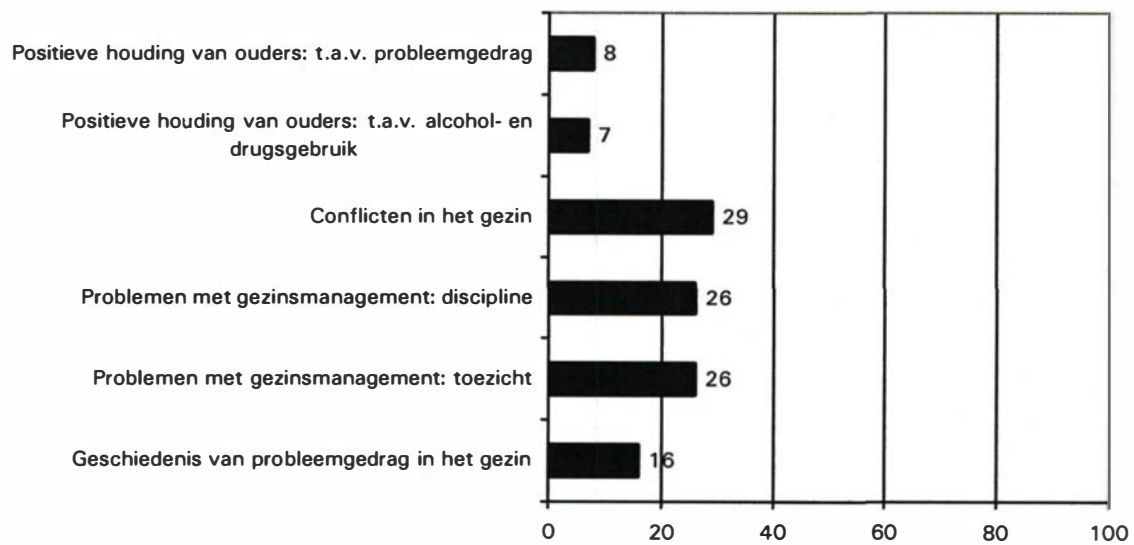
5.5 Gekozen risico- en beschermende factoren

In Arnhem zijn, als focus voor de activiteiten in de volgende fase van CTC, onderstaande 4 risicofactoren geselecteerd:

- **conflicten in het gezin;**
Deze factor is gekozen vanwege de hoge score in de scholierenenquête. Het blijkt lastig om op basis van lokaal bronnenmateriaal de keuze te verantwoorden. Wel is bij het maatschappelijk werk nagevraagd of er indicaties zijn dat conflictsituaties binnen het gezin toenemen; hierop wordt inderdaad bevestigend geantwoord. Men ervaart een toename van het aantal echtscheidingen onder allochtone gezinnen en in algemene zin een toename van problemen binnen deze gezinnen (waaronder huiselijk geweld).
- **leerachterstanden beginnend op de basisschool;**
De score in de scholierenenquête op bovengenoemde risicofactor is hoog. Er is navraag gedaan bij de twee basisscholen, waaruit blijkt dat de scores op de Cito-toets beduidend lager is dan het landelijk gemiddelde, zowel bij de totaalscore, als voor de afzonderlijke onderdelen: taal, rekenen, informatieverwerking en wereldoriëntatie.
- **weinig binding met de wijk en gebrek aan organisatie in de wijk;**
Binnen het domein 'wijk' scoort deze risicofactor in de scholierenenquête het hoogst. Uit andere bronnen blijkt dat het opkomstpercentage voor de verkiezingen in de wijk beduidend lager is dan in de rest van het land. Verder blijkt uit gegevens over leefbaarheid dat de sociale ontwikkeling in de wijk achterblijft bij die van Arnhem als geheel.
- **vervreemding en opstandigheid.**
De keuze is in de eerste plaats gebaseerd op de score in de scholierenenquête. Met betrekking tot deze risicofactor konden geen aanvullende gegevens worden achterhaald op wijkniveau. Het preventieteam meent echter dat de situatie in de wijk de keuze voor deze factor rechtvaardigt.

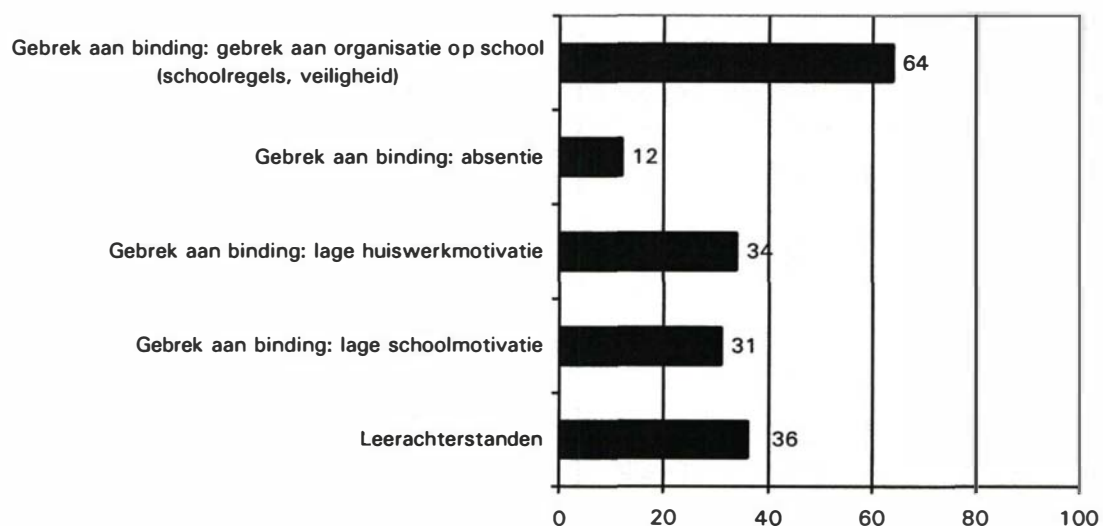
Ter illustratie volgen hierna de belangrijkste resultaten van de scholierenenquête met betrekking tot de risicofactoren.

Grafiek 5.6 Risicofactoren domein gezin (schaal van 0 tot 100)

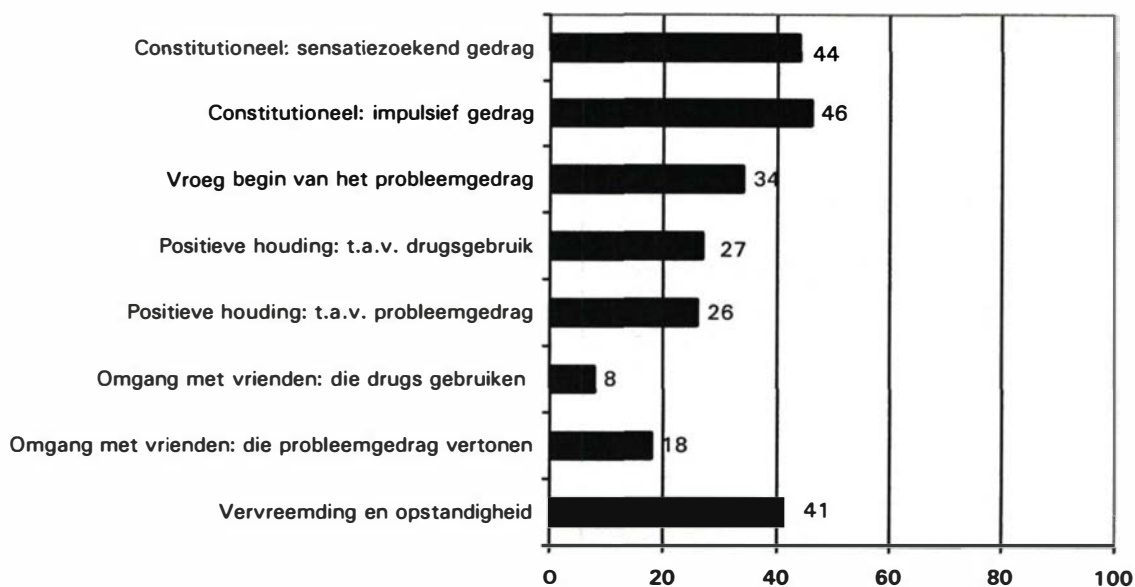
Binnen het domein gezin zijn problemen met gezinsmanagement en conflicten in het gezin de risicofactoren met de hoogste scores. In Arnhem scoort bovendien 'geschiedenis van probleemgedrag in het gezin' hoog.

Grafiek 5.7 Risicofactoren domein school (schaal van 0 tot 100)

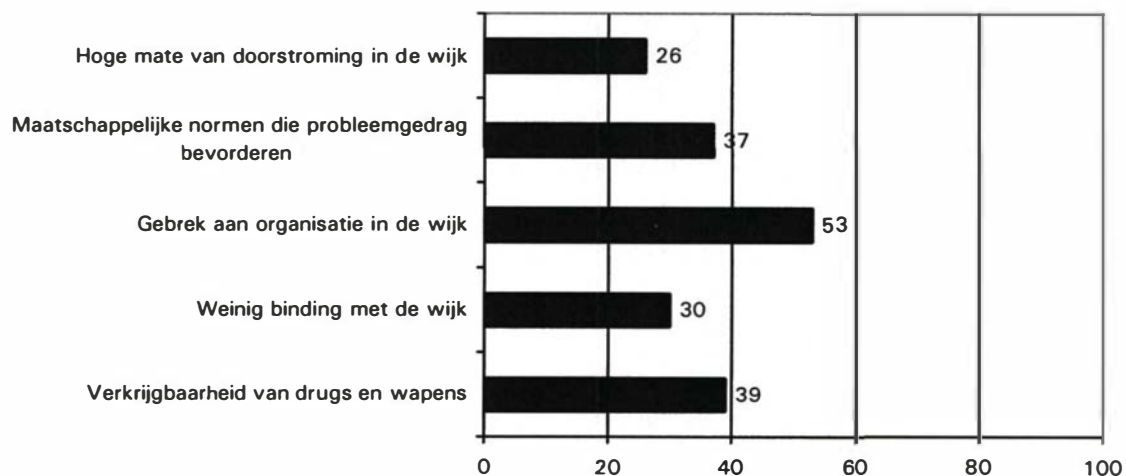
Gebrek aan binding aan school is één van de twee risicofactoren binnen het domein school, die met de scholierenenquête is gemeten. Met name de indicator "gebrek aan organisatie op school" geeft een hoge score te zien.

Grafiek 5.8 Risicofactoren domein jeugd (individu/leeftijdsgenoten) (schaal van 0 tot 100)

Bij de risicofactoren op individueel niveau doen zich met name hoge scores voor bij sensatiezoekend en impulsief gedrag (indicatoren van de risicofactor: constitutioneel), en bij vervreemding en opstandigheid.

Grafiek 5.9 Risicofactoren domein wijk (schaal van 0 tot 100)

Op wijkniveau concentreren de problemen zich in een gebrek aan organisatie in de wijk. Maar ook de verkrijgbaarheid van drugs en wapens is problematisch, evenals de heersende normen en waarden die bevorderend zijn voor probleemgedrag.

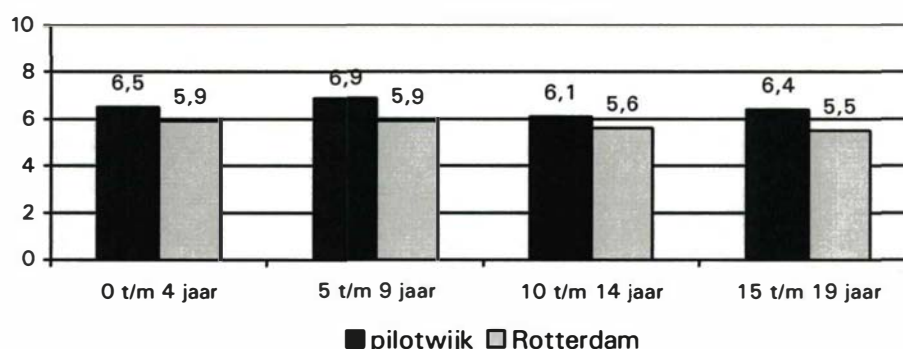
6 Startsituatie en verloop proces pilot Rotterdam

In dit hoofdstuk wordt een beknopte beschrijving gegeven van de Rotterdamse pilotwijk van CTC, het Oude Noorden, en van de lokale voortgang van het project.

6.1 Achtergrondgegevens

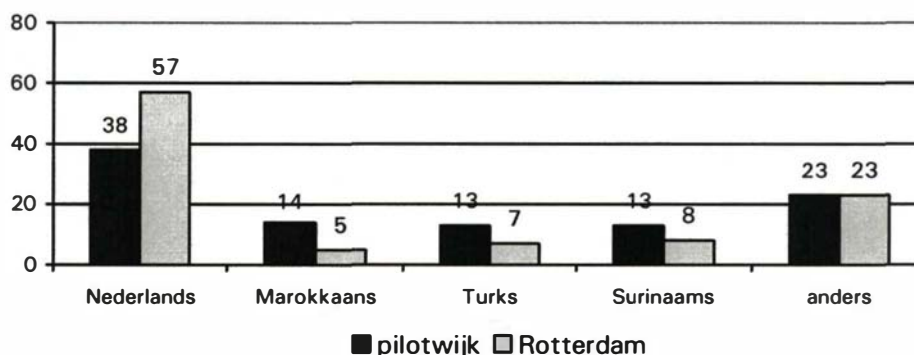
Op basis van bevolkingsgegevens afkomstig van het COS volgt allereerst weer een korte beschrijving van de samenstelling van de pilotwijk.

Grafiek 6.1 Leeftijdsverdeling 0-19 jarigen pilotwijk Het Oude Noorden en Rotterdam (als percentage van de wijkbevolking)

In Het Oude Noorden vormt de jeugd tot 19 jaar ruim een kwart van de totale wijkpopulatie. Vergeleken met Rotterdam als geheel, ligt het percentage jeugdigen er bijna 5 procent hoger.

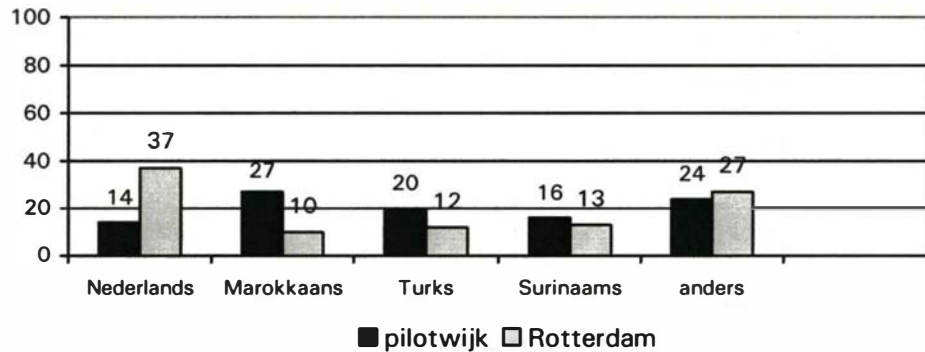
Grafiek 6.2 Etniciteit alle bewoners pilotwijk Het Oude Noorden (percentage van de wijkbevolking)

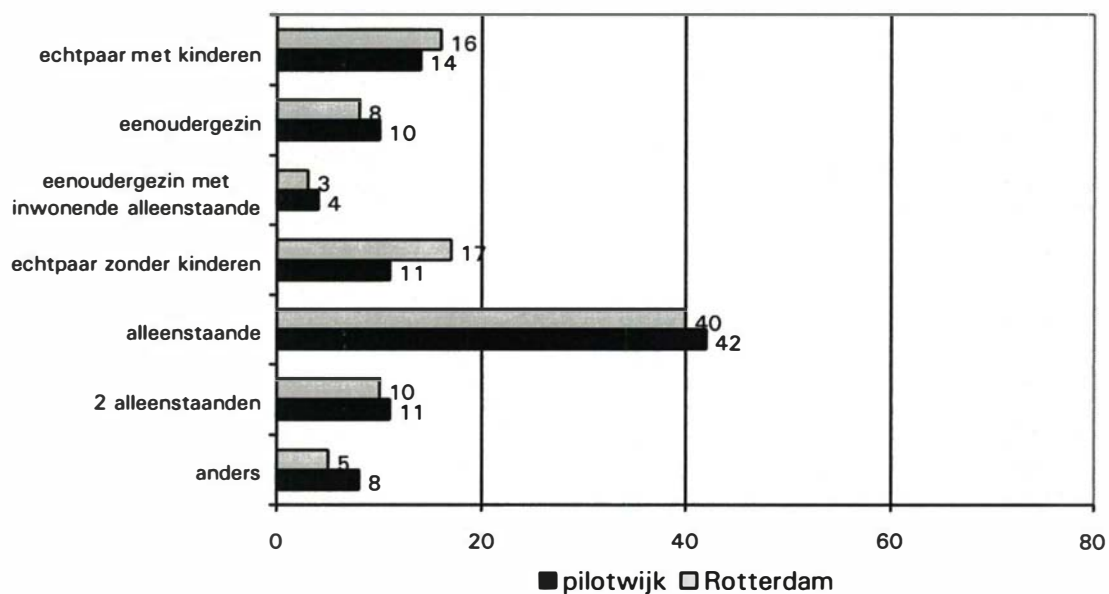
Het Oude Noorden onderscheidt zich onder andere door een hoog percentage allochtonen. Zes van de tien bewoners kan als zodanig worden aangemerkt. Met name het aantal Marokkanen is, relatief gezien, groot. In het Oude Noor-

den wonen naar verhouding 3 maal zo veel Marokkanen als in de stad als geheel. Het aantal Turkse en Surinaamse inwoners is anderhalf tot 2 maal zo groot als in heel Rotterdam.

Grafiek 6.3 Etniciteit jeugd 0-19 jaar pilotwijk het Oude Noorden en geheel Rotterdam (percentage van de wijkbevolking 0 t/m 19 jaar)

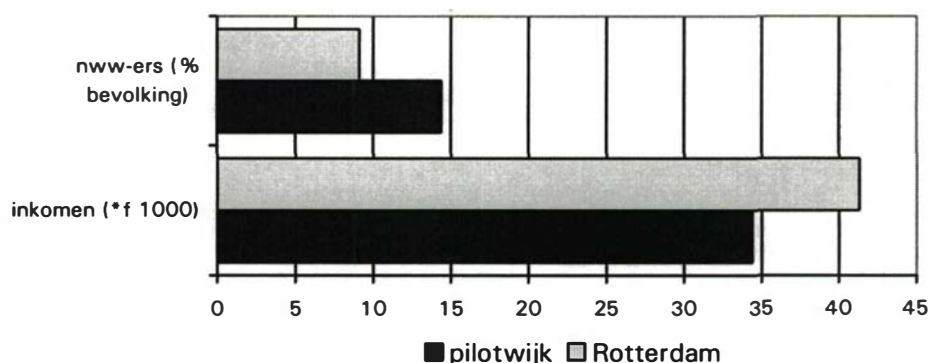

Grafiek 6.3 Gezinsamenstelling pilotwijk Het Oude Noorden (percentage van de huishoudens)

De gezinsamenstelling wijkt in het Oude Noorden niet noemenswaardig af van die in de stad Rotterdam; in één opzicht echter wél: er wonen in de wijk minder echtparen zonder kinderen.

Grafiek 6.4 Inkomen en werkloosheid pilotwijk en geheel Rotterdam, niet werkende werkzoekenden (nww-ers als percentage van de wijkbevolking), gemiddeld besteedbaar inkomen (duizenden gulden per huishouden)

Het gemiddelde besteedbare huishoudeninkomen in de wijk ligt (in 1996) op f 34.400,-. In Rotterdam ligt dit gemiddelde op f 41.300,-, zo'n 20% hoger dus. Het aantal werkzoekende bewoners is in het Oude Noorden verhoudingsgewijs groter dan in de stad Rotterdam als geheel, namelijk 14,4% op de gehele populatie tegen 9,1% (gegevens per 1-1-1999).

6.2 Andere projecten in de wijk

Er is een flink aantal andere projecten gaande in de wijk. In het kader van deze rapportage is het niet mogelijk om de situatie volledig in beeld te brengen. Een voorbeeld van een integraal project is het zogeheten Plan van Herstel dat is opgesteld voor het Oude Noorden. Doel daarvan is de samenwerking tussen instellingen te bevorderen en het bieden van gezinshulp aan Marokkaanse gezinnen. Er wordt onder andere gewerkt aan het opzetten van een netwerk hulpverlening aan Marokkaanse gezinnen en een netwerk jeugdhulpverlening 0-12 jaar.

Vanuit de diverse beleidsterreinen vindt daarnaast een groot aantal projecten plaats gericht op de jeugd.

- Binnen het onderwijs kunnen naast het schooladoptieplan van de politie de volgende projecten en/of voorzieningen worden genoemd: schooloverleggroep, waarbij op iedere basisschool individuele kinderen en hun problemen worden besproken met hulpverleners; binnen het Plan van Herstel vindt onder andere het jeugdmentoraat plaats, hetgeen de begeleiding door vrijwilligers inhoudt van risicokinderen, ter voorkoming van schooluitval; voorts is er een project Marokkaanse ouderfunctionarissen, waarbij, in overleg met de scholen de betrokkenheid van Marokkaanse ouders bij de school wordt bevorderd; er zijn 2 projecten gericht op de reductie van agressie en geweld en een project voor klas 3 van het voortgezet onderwijs gericht op het aanleren van sociale vaardigheden.
- Op het terrein van arbeid is er, naast de voorzieningen die zich richten op het verbeteren van kansen van de jeugd op de arbeidsmarkt, een project, 'het 100 kamers project', ter verbetering van de woonsituatie van jongeren die vallen onder de jeugdwerkgarantiewet.
- Vanuit welzijn is het Sociaal Cultureel werk Oude Noorden betrokken bij reguliere activiteiten zoals het beheer van buurthuizen en een Jongeren Informatie Punt, bij het ambulante jongerenwerk en vindplaats gericht werk; daarnaast wordt, in samenwerking met SCALP en Plan van Herstel gewerkt aan de realisatie van een huiskamer voor meiden. Er is een project

gericht op de ondersteuning van Marokkaanse vrouwen en meisjes in buurthuis Mozaïek en in het kader van Plan van Herstel wordt 'Het Klooster' ontwikkeld tot een jongerencentrum waar jongeren ook zelf activiteiten kunnen organiseren; voorts wordt een project jongerenparticipatie uitgevoerd, waarbij groepen jongeren hun wensen in beeld brengen op video die vervolgens, na uitwerking in concrete thema's, worden voorgelegd aan beleidsmakers.

- Binnen het terrein van de jeugdzorg valt onder andere een project ten behoeve van Marokkaanse risicoleerlingen: SILK en 'Jouw project', met als doel het bieden van toekomstperspectieven aan allochtone jongeren, kinderen en gezinnen; voorts de instelling van Marokkaanse en Kaapverdiaanse contactfunctionarissen, die als contactpersonen fungeren tussen politie, school en ouders; en tot slot het project Nieuwe Perspectieven, dat hulp- en dienstverlening omvat aan problematische jongeren.
- Op het gebied van veiligheidsbeleid lopen de volgende projecten: 'Pak je Kans', een jeugdpreventieproject voor jongeren tot 18 jaar, met als doelgroep first-offenders; er vindt een pilot 'Sluitende aanpak/CRIEM' plaats, gericht op harde kernjongeren, waarbij Intensieve Traject Begeleiding wordt geboden aan Marokkaanse jongeren; eveneens gericht op de harde kern is het project 'Kernpunt Oude Noorden' waarmee wordt beoogd het overlastgevende en criminele gedrag van de doelgroep om te buigen.

Als onderdeel van de sterkteanalyse wordt momenteel door het Preventieteam Oude Noorden gewerkt aan het verder in kaart brengen van de initiatieven in de wijk. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen algemeen beleid, preventief beleid en curatief beleid. Vanzelfsprekend zal de verdere focus van CTC liggen op het preventieve beleid.

6.3 Draagvlak in de wijk

De vragenlijst voor de draagvlakmeting is door de projectleider oktober vorig jaar verspreid onder de leden van het preventieteam dat op dat moment uit 8 personen bestond. Van hen hebben er slechts 4 de vragenlijst ingevuld en geretourneerd. Van de weigeraars gaf een deel aan niet uit de voeten te kunnen met de vragenlijst die werd gehanteerd omdat het beantwoorden van de vragen meer kennis van CTC veronderstelde, bepaalde vragen onduidelijk werden gevonden of de gehele vragenlijst verwarrend werd gevonden. De resultaten in de tabel hieronder zijn dus gebaseerd op de meningen van 4 sleutelpersonen, waardoor – ten aanzien van het draagvlak als geheel – aan de uitkomsten slechts een beperkte waarde kan worden toegekend. Onduidelijk is immers hoe het draagvlak voor het project is onder degenen die niet mee werkten aan de meting. Wel geven de uitkomsten een impressie van de *aspecten* die draagvlakbevorderend zijn of juist belemmerend werken bij CTC in het Oude Noorden.

Tabel 6.1 Gemiddelden Decisions Determinants Questionnaire

dimensie	Rotterdam	gemiddelde pilotwijken
randvoorwaarden	2,7	3,2
visie	3,9	3,6
informatie	3,2	3,1
omstandigheden	2,7	3,3
tijdstip	4,0	4,1
behoefte	4,6	4,1
weerstand	4,0	4,0
verwachte opbrengst	4,5	4,1
samenwerking	4,6	4,2
totaal	3,9	3,7

De respondenten die deelnamen aan de draagvlakmeting zijn zeer positief gestemd ten aanzien van de onderdelen *behoefte*, *verwachte opbrengst* en *samenwerking*. Dit houdt in dat zij van mening zijn dat CTC tegemoet komt aan hetgeen waaraan in de eigen organisatie behoefte bestaat als het gaat om de bestrijding van jeugdproblematiek. Tegelijkertijd worden de verwachte opbrengsten positief ingeschat. Ook staat men positief tegenover de samenwerking met andere instellingen die nodig is om het project te laten welslagen.

Eventuele problemen ten aanzien van het draagvlak doen zich, volgens de 4 respondenten, met name voor als het gaat om *randvoorwaarden* en de *omstandigheden* waarin geopereerd wordt.

Nogmaals, bovenstaande resultaten zijn gebaseerd op een zeer klein aantal respondenten, waardoor het beeld mogelijkerwijs wordt vertekend.

6.4 Procesbeschrijving

Er zijn tot dusver een vijftal hoofdactiviteiten uitgevoerd. Allereerst zijn er door de projectleider individuele gesprekken gevoerd met een groot aantal sleutelfiguren, zowel op beleidsniveau als op uitvoerend niveau. Voorts is informatie over CTC, die op dat moment beschikbaar was, breed verspreid onder de betrokkenen in de wijk. Daarna zijn een tweetal bijeenkomsten voorbereid en georganiseerd, de oriëntatietrainingen voor de stuurgroep en het preventieteam.

Ook is er een preventieteam samengesteld en is men in deze periode voor het eerst bij elkaar gekomen.

In de eerste twee fasen is vooral veel aandacht besteed aan het introduceren van CtC en het uitleggen en toelichten van hetgeen CtC inhoud (doelen, werkwijze, verwachte resultaten etc). Dit bleek noodzakelijk te zijn omdat er enerzijds in het Oude Noorden al veel verschillende projecten liepen, waardoor er bij veel professionals sprake lijkt te zijn van een zekere 'projectenmoeheid'. Anderzijds bleek dat het uitleggen van wat CTC nu precies is niet altijd even eenvoudig te zijn. Het gaat immers niet om een concreet project, maar om het introduceren van een bepaalde methodiek om meer inzicht te krijgen in de specifieke situatie rondom jeugd, en het aanbod van organisaties meer te ordenen en te focussen.

Achteraf kan gesteld worden dat 'door veel te praten en extra aandacht te schenken waar nodig' het draagvlak voor CTC is vergroot en de belangrijkste partijen met elkaar om de tafel zitten. Het preventieteam is met een relatief klein aantal deelnemers begonnen, en gaande weg is dit uitgebouwd met vertegenwoordigers van andere organisaties. Op dit moment (voorjaar 2001)

bestaat het preventieteam uit 15 personen, waarmee een groot deel van de organisaties in het Oude Noorden nu actief mee doet.

Belangrijke aandachtspunten bij het betrekken van organisaties bij het CtC traject waren, en zijn capaciteitsproblemen bij veel van de organisaties, en de vele personele wisselingen. Vooral voor de politie en de basisscholen blijkt het lastig te zijn om een vaste vertegenwoordiging in CtC te laten meedraaien. Aangezien de inbreng van deze partijen van groot belang is, zijn hiervoor aanvullende afspraken met hen gemaakt.

De eerste orientatietraining verliep in organisatorisch opzicht goed. Alle betrokken organisaties waren aanwezig. In Het Oude Noorden is er voor gekozen om de training aan te bieden op directieniveau. Hoewel dit op zich goed gewerkt heeft bleek dat de inhoud van de training niet goed aansloot bij de belevingswereld van de aanwezigen (volgens aanwezigen te theoretisch, en meer een informatiebijeenkomst dan een training).

De trainingen waren te veel een vertaling is van het Amerikaanse voorbeeld en onvoldoende van toepassing op de Nederlandse situatie. In overleg met het NIZW is besloten het Amerikaanse 'trainingsmodel' van CtC enigszins te verlaten, en meer toe te spitsen op de feitelijke situatie in het Oude Noorden. In het vervolg wordt dan ook gesproken van werkbijeenkomsten.

Het voorlichtingsmateriaal dat gedurende de eerste fases van het project beschikbaar werd gesteld was weinig, en hetgeen wel aanwezig was weinig bruikbaar en helder.

Een ander aandachtspunt tijdens de eerste fases betreft de afstemming en informatie-uitwisseling rond het scholierenonderzoek. De GGD Rotterdam die ook onderzoek onder jongeren (RJM) laat uitvoeren had door DSP in een eerder stadium over het scholierenonderzoek geïnformeerd moeten worden.

6.5 Gekozen risico- en beschermende factoren

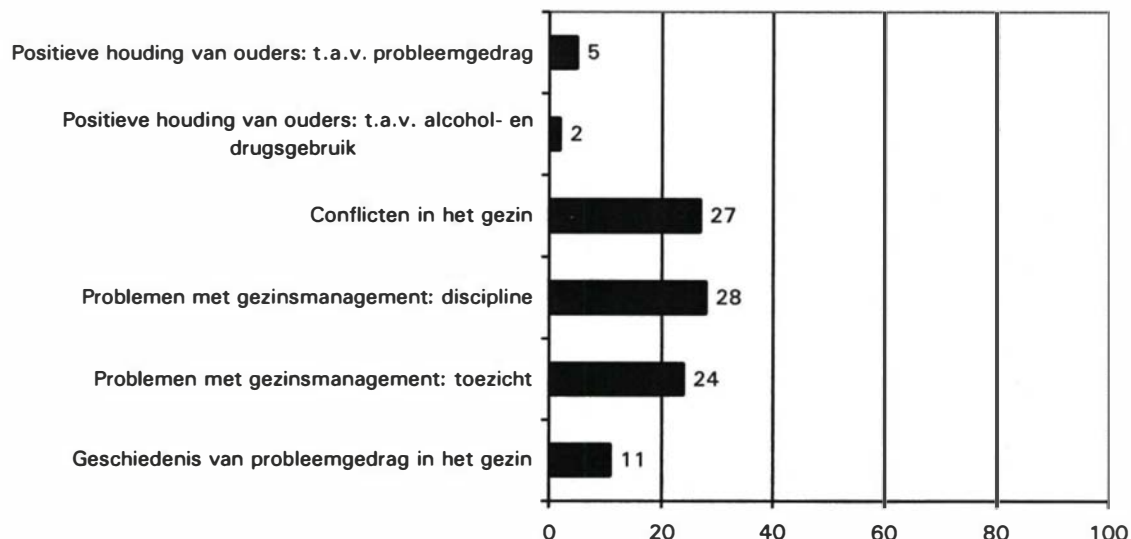
Binnen het preventieteam is overeenstemming bereikt over een eerste prioritering van een viertal risicofactoren. De volgende keuze is gemaakt:

- 1 problemen met gezinsmanagement;
- 2 vroeg en aanhoudend anti-sociaal gedrag;
- 3 leerachterstanden beginnend op de basisschool;
- 4 omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen (negatief groepsge-drag);
- 5 normen die probleemgedrag bevorderen.

De komende maanden zal aan de hand van verder te verzamelen informatie wellicht tot een verdere selectie worden gekomen.

De keuze voor de risicofactoren is mede gemaakt op basis van de uitkomsten van de scholierenenquête, waarvan hierna de belangrijkste resultaten worden weergegeven.

Grafiek 6.5 Risicofactoren domein gezin (schaal van 0 tot 100)

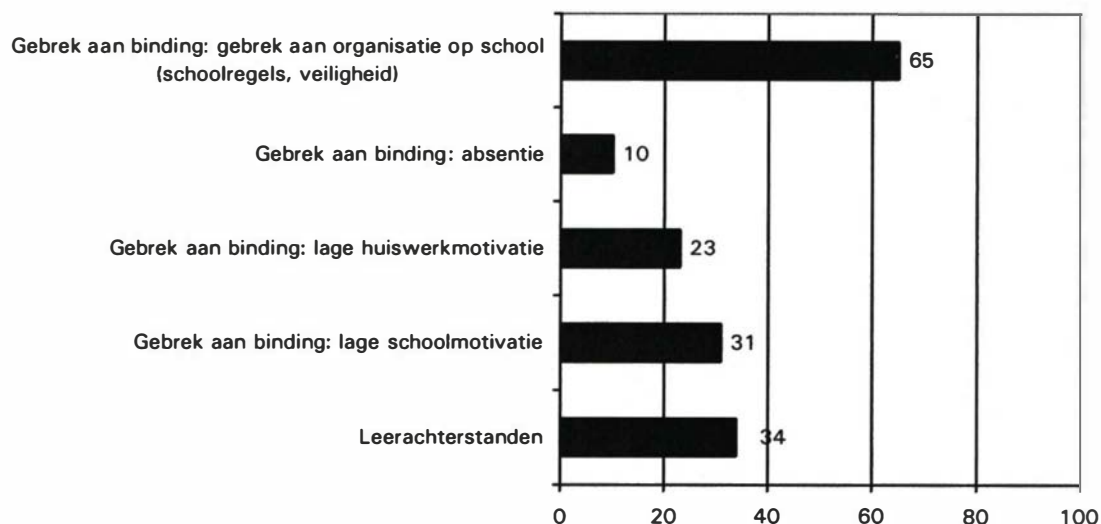

Binnen het domein gezin zijn de risicofactoren in Rotterdam met de hoogste score:

- conflicten in het gezin;
- problemen met gezinsmanagement (zowel wat betreft discipline als toezicht);

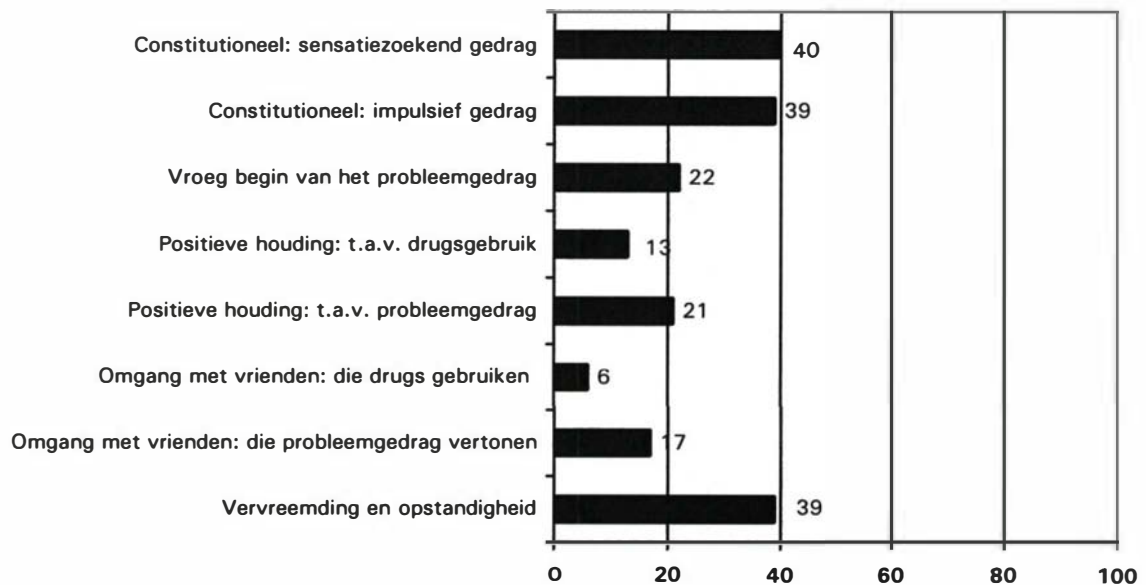
Laatstgenoemde factor is gekozen als een van de risicofactoren waar men zich in het Oude Noorden op gaat richten.

Grafiek 6.6 Risicofactoren domein school (schaal van 0 tot 100)

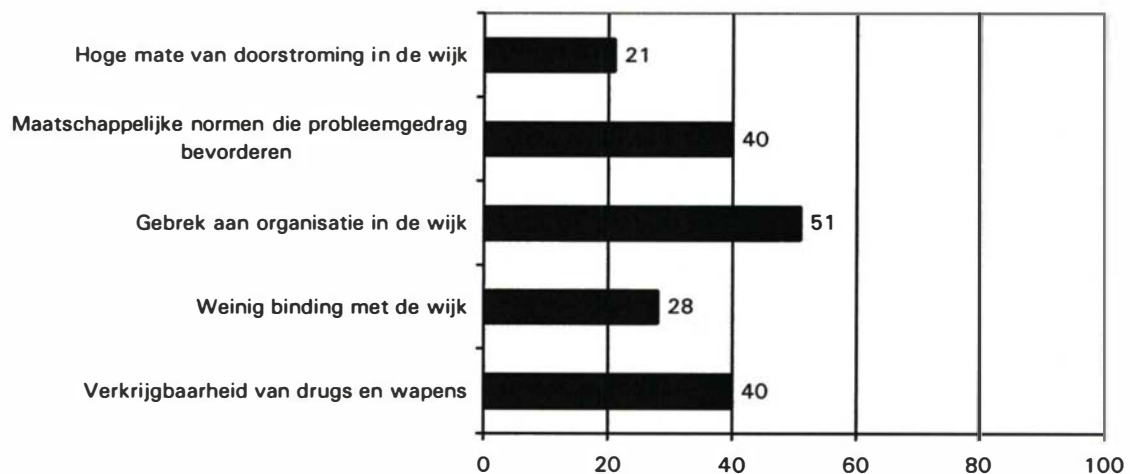
In het Oude Noorden krijgt met name het gebrek aan organisatie op school een hoge score. Ook de scores op leerachterstanden is vrij hoog en mede daarom is dit een van de risicofactoren waar de aanpak zich op zal gaan richten.

Grafiek 6.7 Risicofactoren domein jeugd (individu/leeftijdsgenoten) (schaal van 0 tot 100)

Problemen op individueel vlak zijn vooral constitutioneel van aard: op sensatiezoekend en impulsief gedrag worden hoge scores geboekt. Maar ook op de indicator 'vervreemding en opstandigheid' wordt in de Rotterdamse wijk hoog gescoord. Rotterdam wijkt in dit opzicht overigens nauwelijks af van de andere pilotwijken.

Grafiek 6.8 Risicofactoren domein wijk (schaal van 0 tot 100)

Binnen het domein wijk zijn de belangrijkste risicofactoren:

- een gebrek aan organisatie in de wijk;
- maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen;
- verkrijgbaarheid van drugs en wapens.

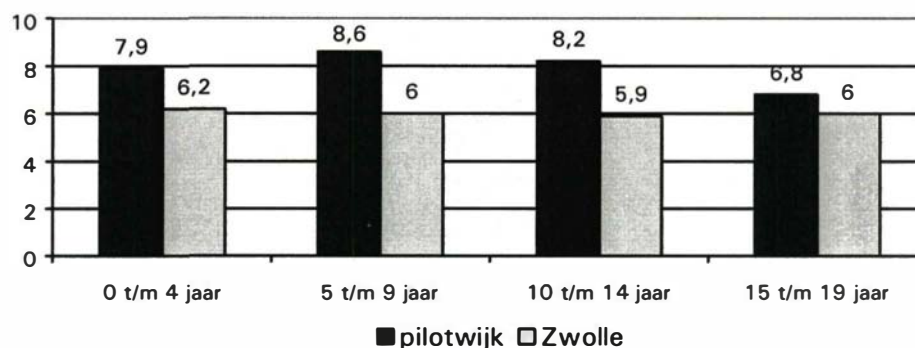
7 Startsituatie en verloop proces pilot Zwolle

In Zwolle is een vrij groot gebied gekozen als pilotwijk, namelijk Zwolle Zuid. In dit hoofdstuk zal een korte schets worden gegeven van deze pilotwijk en zal worden ingegaan op de voortgang van het CTC-project in Zwolle.

7.1 Achtergrondgegevens

Op basis van bevolkingsgegevens afkomstig van de gemeente Zwolle wordt een korte beschrijving gegeven van de bevolkingssamenstelling in deze pilotwijk.

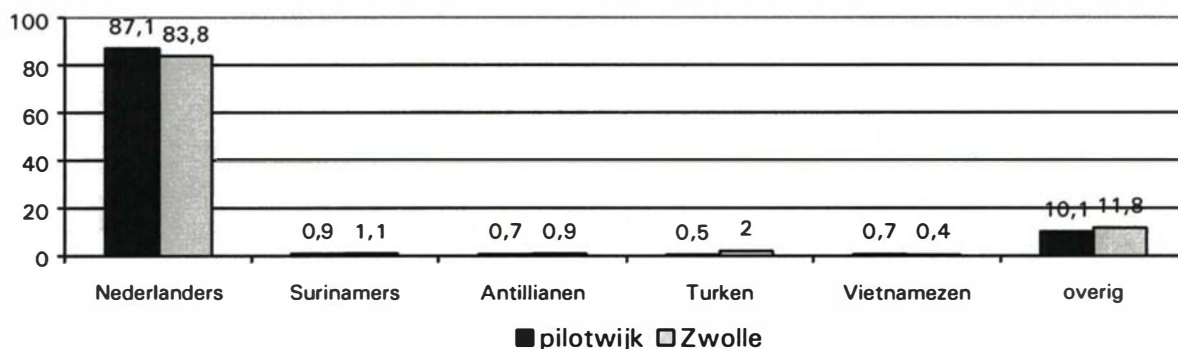
Grafiek 7.1 Leeftijdsverdeling 0-19 jarigen pilotwijk en geheel Zwolle (percentage van de wijkbevolking)

Bron: Bevolking becijferd. Bijgewerkt tot en met 31 december 1999; Onderzoek en Statistiek gemeente Zwolle

In de pilotwijk wonen relatief veel jeugdigen tot en met veertien jaar.

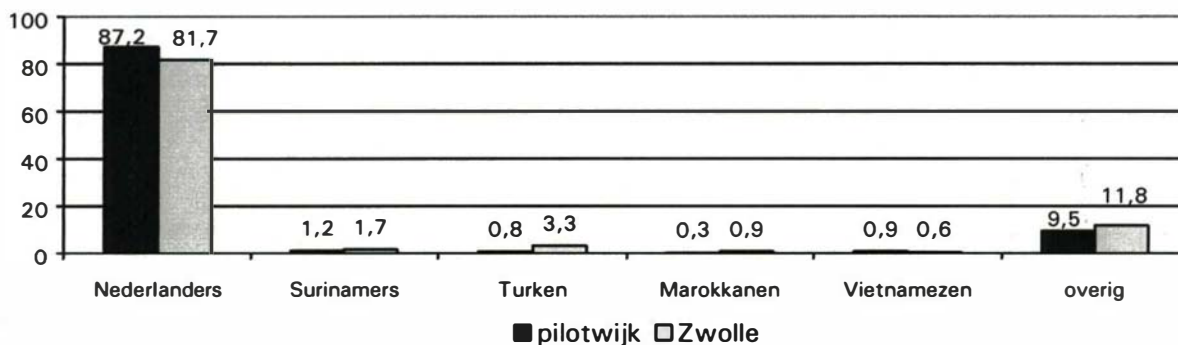
Grafiek 7.2 Etniciteit¹² pilotwijk en geheel Zwolle (percentage van de wijkbevolking)

Bron: Bevolking becijferd. Bijgewerkt tot en met 31 december 1999; Onderzoek en Statistiek gemeente Zwolle

Opvallend is dat in deze pilotwijk de overgrote meerderheid van autochtone afkomst is. Het percentage autochtonen is nog iets hoger dan voor heel Zwolle.

Grafiek 7.3 Etniciteit 0 t/m 19 jarigen pilotwijk en geheel Zwolle (percentage van de 0 t/m 19 jarigen)

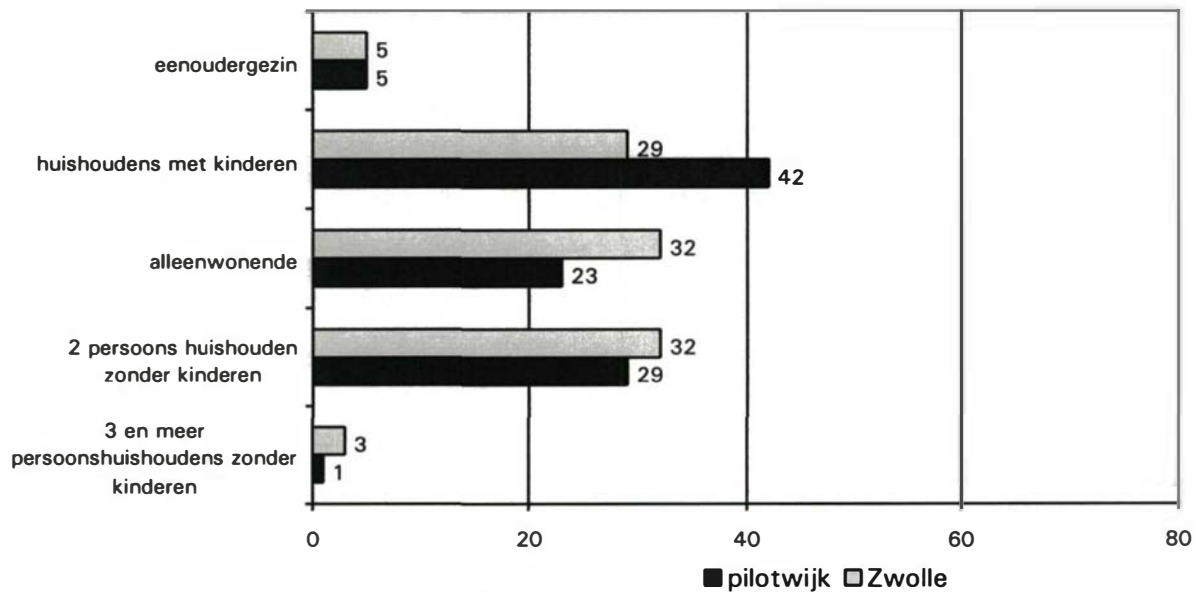

Bron: Bevolking becijferd. Bijgewerkt tot en met 31 december 1999; Onderzoek en Statistiek gemeente Zwolle

In de pilotwijk zijn onder de jongeren iets minder allochtonen dan gemiddeld in Zwolle, vooral de percentages Turkse en Marokkaanse jongeren liggen in de pilotwijk lager.

Noot ¹² Etniciteit op basis van geboorteland van persoon, moeder en vader.

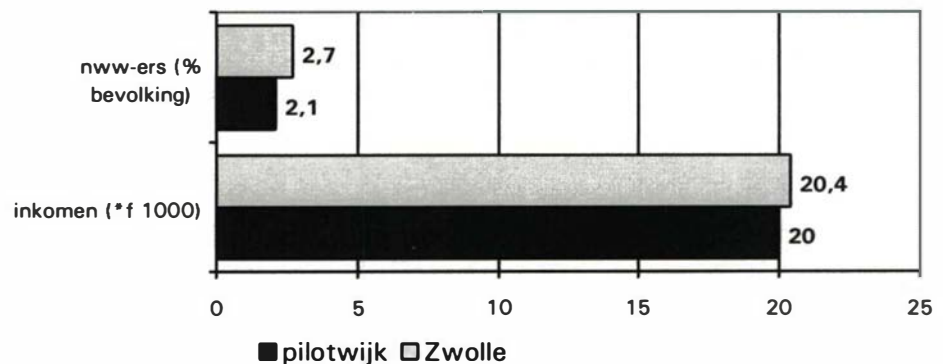
Grafiek 7.4 Huishoudsamenstelling pilotwijk Zwolle (percentage van de huishoudens)

Bron: Bevolking becijferd. Bijgewerkt tot en met 31 december 1999; Onderzoek en Statistiek gemeente Zwolle

Er zijn voor Zwolse begrippen veel huishoudens met kinderen (en meerdere volwassenen) in de pilotwijk en weinig éénoudergezinnen met kinderen.

Grafiek 7.5 Inkomen en werkloosheid pilotwijk en geheel Zwolle
niet werkende werkzoekenden (nww-ers als percentage van de wijkbevolking)
gemiddeld besteedbaar jaarinkomen (duizenden gulden per persoon)

Bron: Bevolking becijferd. Bijgewerkt tot en met 31 december 1999; Onderzoek en Statistiek gemeente Zwolle

Het percentage niet werkende werkzoekenden op de bevolking ligt in de Zwolse pilotwijk lager dan in de hele stad. Toch is het gemiddelde inkomen per persoon in de pilotwijk een fractie (vierhonderd gulden per jaar) lager.

7.2 Andere projecten in de wijk

In Zwolle is nog geen overzicht beschikbaar over de andere projecten. Dit overzicht zal nog wel worden gemaakt, in zoverre projecten betrekking hebben op de gekozen risicofactoren.

7.3 Draagvlak in de wijk

Met de DDQ (Decision Determinant Questionnaire) is de bereidheid gemeten onder de verschillende organisaties in de pilotwijken om mee te werken aan CTC.

Aan de draagvlakmeting hebben 15 respondenten uit de pilotwijk meegewerkt. De gemiddelde scores staan in tabel 7.1 weergegeven. De meest gunstige score die gegeven kan worden is 5, de meest ongunstige 1; het neutrale midden ligt dus bij 3.

De scores van Zwolle worden vergeleken met de gemiddelde score van de vier pilotwijken.

Tabel 7.1 Gemiddelden Decisions Determinants Questionnaire

dimensie	Zwolle	gemiddelde pilotwijken
randvoorwaarden	3,1	3,2
visie	3,3	3,6
informatie	2,8	3,1
omstandigheden	3,5	3,3
tijdstip	4,1	4,1
behoefte	3,3	4,1
weerstand	4,0	4,0
verwachte opbrengst	3,7	4,1
samenwerking	4,1	4,2
totaal	3,4	3,7

Het totaaloordeel van de respondenten in Zwolle is iets minder gunstig dan het gemiddelde voor alle pilotwijken. Vooral 'informatie' heeft een matige score, mensen binnen de organisatie zijn dus slecht op de hoogte van CTC. De factor 'randvoorwaarden' scoort ook matig. Dit komt vooral omdat men aangeeft onvoldoende financiële middelen voor CTC beschikbaar te hebben. De meest gunstige scores worden toegekend aan de factoren samenwerking, tijdstip en weerstand. Dat wil zeggen dat men vindt dat het tijdstip van introductie goed gekozen is en dat men een goede samenwerking en weinig weerstand tegen de invoering van CTC verwacht.

7.4 Procesbeschrijving

Het is in Zwolle op tijd gelukt om de gewenste sleutelfiguren in de stuurgroep te krijgen. De oriëntatietraining voor sleutelfiguren verliep goed, hoewel de visieontwikkeling er niet afgerond kon worden en er meer concrete voorbeelden hadden mogen worden gegeven. Begin mei 2000 namen 19 organisaties deel aan de stuurgroep. De samenstelling van het preventieteam gaf aanvankelijk meer problemen, Bij de oriëntatietraining van het preventieteam op 16 en 17 mei 2000 waren maar 7 organisaties betrokken, ondanks dat de wijk nog niet verzadigd is met projecten en er duidelijk een behoefte leeft aan een preventieve aanpak. Aanvankelijk was het vooral moeilijk om mensen van de

regionale organisaties in het preventieteam te krijgen. Het ontbrak deze organisaties aan middelen om er de benodigde tijd in te steken. Mede door het grote verschil in sterkte tussen de stuurgroep en het preventieteam ervoeren de leden van het preventieteam een te grote afstand tussen de stuurgroep en het preventieteam, resulterend in een top down gevoel. Er is in Zwolle veel energie geïnvesteerd in uitbreiding van het preventieteam. Er is een werkplan gemaakt waarin de stuurgroep zich verbond aan de in het CtC proces te verrichten werkzaamheden. Hierdoor werd duidelijk welke bijdrage door wie gedurende welke tijd wordt geleverd. Per 31-12-2000 nemen 14 organisaties deel aan het preventieteam en is het preventieteam een goede afspiegeling van de in de wijk werkzame organisaties. Alleen de basisscholen worden nog gemist in het preventieteam. Vertegenwoordigers uit het basisonderwijs geven aan hiervoor geen tijd te kunnen vrijmaken.

In de beginfase was ook de interne en externe lokale communicatie rondom CtC onvoldoende geregeld. De communicatie is zowel bij de stuurgroep als het preventieteam vanaf de start een punt van aandacht en zorg geweest. Om de communicatie te verbeteren is een communicatieplan opgesteld en vastgesteld.

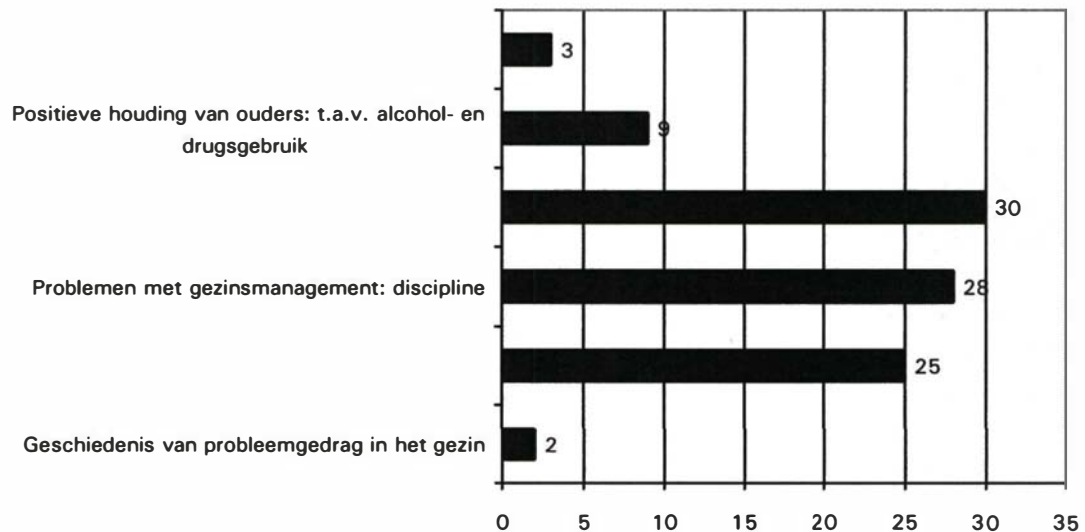
Over de oriëntatie trainingen voor het preventieteam en de training risicoanalyse is het preventieteam matig tevreden. Deze sloten onvoldoende aan op de praktijk die de preventieleden kennen. Ook de samenwerking met de lokale projectbegeleider van het NIZW verliep tijdens deze trainingen niet goed. Het NIZW heeft in oktober 2000 besloten de projectbegeleider te vervangen. De communicatie en samenwerking met de nieuwe projectbegeleider verloopt goed.

7.5 Gekozen risico en beschermende factoren

In Zwolle zijn de volgende risicofactoren geprioriteerd:

- R1.2 problemen in het gezinsmanagement;
- R2 binnen het domein school is nog geen risicofactor vastgesteld;
- R3.4 vroeg begin van probleemgedrag;
- R4.6 gebrek aan organisatie en weinig binding met de wijk.

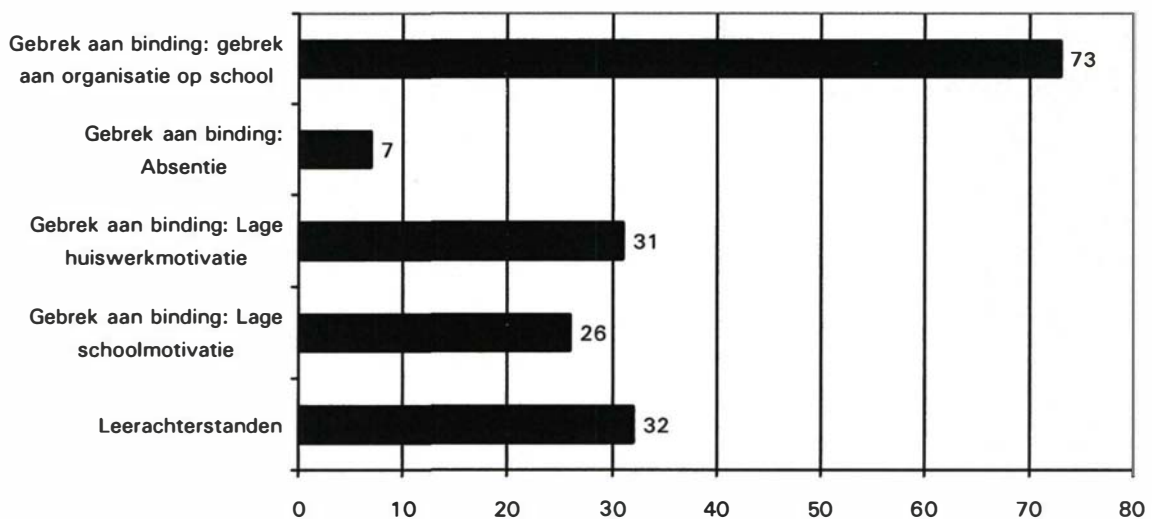
Grafiek 7.6 Risicofactoren domein gezin (schaal van 0 tot 100)

bron: scholierenenquête

In Zwolle is prioriteit gegeven aan 'problemen in het gezinsmanagement'. Hoewel het moeilijk was gegevens over alle risicofactoren te verzamelen, valt uit verschillende bronnen op te maken dat dit in toenemende mate een probleem vormt. Mede door het grote aantal tweeverdieners in de wijk zijn er steeds meer kinderen zonder toezicht op straat.

Grafiek 7.7 Risicofactoren domein school (schaal van 0 tot 100)

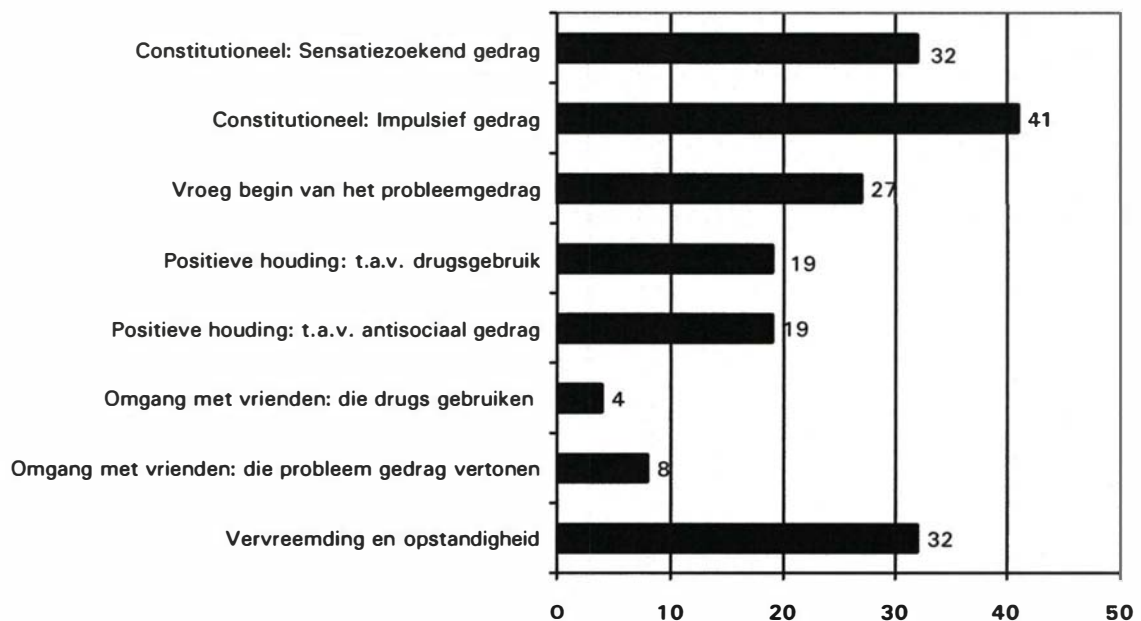

bron: scholierenenquête

Op grond van de resultaten van de scholierenenquête lijkt het voor de hand te liggen om prioriteit toe te kennen aan de risicofactor 'gebrek aan binding met de school'. Er zijn echter nog niet voldoende registratiegegevens gevonden in Zwolle om het beeld uit de scholierenenquête te bevestigen of te ont-

krachten. Er zal daarom eerst meer onderzoek gedaan worden voor de keuze definitief kan worden gemaakt.

Grafiek 7.8 Risicofactoren domein individu/leeftijdsgenoten (schaal van 0 tot 100)

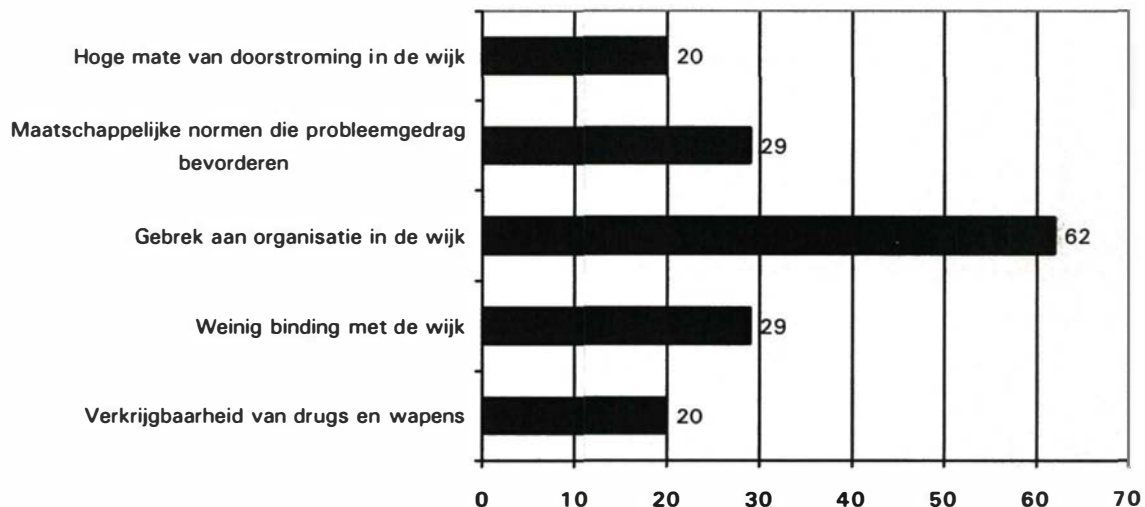

bron: scholierenenquête

Vroegtijdig begin van probleemgedrag scoort niet alleen hoog in de scholierenenquête, ook in GGD-onderzoeken blijkt dat het alcohol- en tabaksgebruik onder tieners hoog is en bovendien toeneemt. Reden genoeg voor het preventieteam om deze factor te prioriteren.

Constitutionele factoren komen het hoogste uit de scholierenenquête. Deze factor scoort echter niet hoger dan in de andere pilotwijken. Uit GGD-onderzoek blijkt dat de Jongeren in de pilotwijk niet meer externaliserend gedrag vertonen dan jongeren elders in de regio. Het is daarom niet nodig geacht constitutionele factoren te prioriteren.

Grafiek 7.9 Risicofactoren domein wijk (schaal van 0 tot 100)

bron: scholierenenquête

In de bovenstaande grafiek springt 'gebrek aan organisatie' er duidelijk uit. Deze indicator vormt samen met 'weinig binding met de wijk' de risicofactor 'gebrek aan organisatie en weinig binding met de wijk'. Eerdere onderzoeksuitkomsten (het 'omnibus' onderzoek uit 1999) geven aan dat de waardering voor de buurt in Zwolle-Zuid tussen 1997 en 1999 is gedaald. Dit motiveert het preventieteam om 'gebrek aan organisatie en binding met de wijk' te prioriteren.

Naast risicofactoren heeft Zwolle ook specifiek probleemgedrag geprioriteerd, namelijk "problematisch alcohol en druggebruik". Uit de resultaten van de scholierenenquête is gebleken dat de jongeren in de Zwolse pilotwijk relatief vaak roken en alcohol gebruiken. Dit wordt bevestigd door de GGD-gezondheidsmonitor. Opvallend is ook dat 50% van de ouders het goed vindt dat hun 12 tot 15 jarige kinderen alcohol drinken. Ook het cannabis en harddruggebruik is volgens het GGD-onderzoek hoog onder bepaalde groepen. Het gebiedsbeheersteam Zwolle-Zuid ontwikkelt momenteel, naar aanleiding van bovenstaande constatering en met medewerking van organisaties vertegenwoordigd in de CtC stuurgroep, een korte termijn aanpak voor het problematisch alcohol en druggebruik. Deze aanpak staat naast het te ontwikkelen preventieve CtC plan van aanpak.

8 Algemene bevindingen

8.1 Draagvlak

In de voorgaande hoofdstukken zijn de resultaten van de Decisions Determinants Questionnaire per pilotwijk gepresenteerd. In deze paragraaf zullen de uitkomsten van deze enquête worden gepresenteerd voor de pilotwijken gezamenlijk maar met een onderscheid naar deelname in stuurgroep respectievelijk preventieteam.

Voor de interpretatie van de cijfers is het wederom van belang te beseffen een lage score juist positief is en een hoge score negatief. De meest gunstige score die gegeven kan worden is 5, de meest ongunstige 1; het neutrale midden ligt dus bij 3.

Tabel 8.1 Gemiddelden Decisions Determinants Questionnaire naar deelname instelling in stuurgroep en preventieteam

dimensie	stuurgroep		preventieteam	
	ja (n = 45)	nee (n = 15)	ja (n = 31)	nee (n = 29)
randvoorwaarden	3,3	2,8	3,3	3,0
visie	3,6	3,7	3,8	3,4
informatie	2,9	3,7	3,4	2,7
omstandigheden	3,4	3,3	3,1	3,7
tijdstip	4,1	4,2	4,2	4,0
behoefte	3,9	4,6	4,5	3,6
weerstand	3,8	4,5	4,1	3,8
verwachte opbrengst	4,0	4,3	4,3	3,9
samenwerking	4,2	4,1	4,4	3,8
Totaal	3,7	3,9	4,0	3,4

De vergelijking tussen de groepen respondenten waarvan het management al dan niet participeert in de stuurgroep laat zien dat de respondenten uit instellingen die in de stuurgroep vertegenwoordigd zijn minder positiever over CTC zijn dan de andere respondenten. Vooral over de informatievoorziening, de vraag of er behoefte bestaat aan en weerstand tegen CTC binnen de eigen instelling, zijn de instellingen uit de stuurgroep minder te spreken. Bovendien schat men de verwachte opbrengst lager in. Alleen over de randvoorwaarden is deze eerste groep beter te spreken dan de vertegenwoordigers van instellingen die niet in de stuurgroep zitten. Hiernaast schat men in deze groep de verwachte opbrengst van de CTC-aanpak wat hoger in.

De andere vergelijking, die tussen de groepen respondenten waarvan de beleidsmedewerkers wel of niet deel uitmaken van het preventieteam, levert zowel voor de totaalscore als voor de deelscores van de DDQ een verschillend beeld op. De groep respondenten waarbij binnen de instelling de beleidsmedewerkers wel deel uitmaken van het preventieteam staan gunstiger tegenover de CTC-aanpak dan de andere groep. Dit geldt het sterkst bij de factoren 'samenwerking', 'informatie' en 'behoefte'. Deze respondenten vinden dus dat de samenwerking tussen de CTC-partners beter verloopt, dat ze beter geïnformeerd worden over de CTC-aanpak en zij hebben ook meer behoefte hieraan dan de respondenten waarvan de beleidsmedewerkers binnen de instelling geen deel uitmaken van het preventieteam.

8.2 Voortgang

De planning die aan het begin van het CTC-project is gemaakt ging ervan uit dat in 2000 de voorbereidingen zouden kunnen worden getroffen om in 2001 te kunnen starten met de uitvoeringsfase van de CTC-projecten. Zoals gebruikelijk met planningen, is dit niet gehaald. Hoewel in de eerste twee fases de vertraging beperkt was, blijkt vooral de derde fase, de risicoprioritering meer tijd te kosten. Het verzamelen van de juiste gegevens blijkt een moeizaam proces te zijn. De centraal geproduceerde producten, zoals het voorlichtingsmateriaal, waren bovendien niet op tijd af. Het overzicht van projecten voor de verschillende risicofactoren zal bijvoorbeeld nu halverwege maart verschijnen (hetgeen geen probleem oplevert omdat geen van de pilotgemeenten het wijkprofiel al is vastgesteld).

Uit gesprekken met de lokale projectleiders is gebleken dat onder de deelnemende instellingen enige onvrede is ontstaan doordat de voorbereidende fase van CTC vrij lang duurt. Hierdoor duurt het lang voordat duidelijk wordt hoe CTC concreet er uit gaat zien in de wijken. Het feit dat het een pilot betreft werkt echter de lange voorbereidingstijd in de hand. Een nieuw op te starten CTC-project zou aanzienlijk sneller kunnen beginnen aan de keuze en uitvoering van projecten.

Hoewel de risicoprioritering nog niet afgerond is en de logboeken over dit proces nog geretourneerd moeten worden, valt er al wel het een en ander over deze fase te zeggen.

De gegevensverzameling blijkt een moeizaam proces te zijn. De gegevens uit het bronnenboek zijn moeilijk lokaal te achterhalen. Als er gegevens beschikbaar zijn, kan het nog onmogelijk zijn om de gegevens voor de pilotwijk uit de databank te halen. Dit geldt nog sterker voor de twee grote steden, waar meer verschillende wijkindelingen worden gehanteerd en meer instanties de gegevens beheren. Met name in Rotterdam gaat de verzameling van registratiegegevens moeizaam.

Een ander probleem waar mee geworsteld wordt is de definiëring van begrippen. Onder schoolverzuim verstaan sommige scholen onaangekondigde afwezigheid van leerlingen. Hieronder valt echter ook een deel van het ziekteverzuim, wat voor CTC niet de bedoeling is.

De voorsprong van de pilotwijk in Amsterdam in het prioriteren van de risico factoren moet voor een deel worden verklaard door een verschil in procedure die is gevolgd.

In Amsterdam is ervoor gekozen om op basis van de scholierenenquête, de aanwezige deskundigheid van het preventieteam en reeds beschikbare lokale onderzoeksgegevens de risico en beschermende factoren te selecteren en daarna data te verzamelen over deze factoren. Daarmee zijn ze afgeweken van de normale procedure. In de andere drie pilotwijken is eerst op basis van de scholierenenquête en de eigen deskundigheid een voorselectie gemaakt van factoren, waarover vervolgens gegevens worden verzameld om op basis van die extra gegevens de definitieve selectie te maken. Het NIZW en de Amsterdamse pilotwijk zijn overeengekomen om alsnog met behulp van registratiegegevens de gemaakte keuze beter te onderbouwen.

8.3 Landelijke ondersteuning en instrumenten

De beschikbare schriftelijke materialen voor de training worden bekritiseerd omdat ze te weinig aangepast zijn aan de Nederlandse situatie. Bovendien worden concrete voorbeelden in de teksten gemist. Eén pilotwijk vindt het trainingsmateriaal er juist goed uitzien.

Bij de scholierenenquête wordt door de projectleiders geconstateerd dat de steekproef eigenlijk te klein is. Bij de risicoprioritering kan de informatie niet worden uitgesplitst naar verschillende doelgroepen. Leden van de preventieteam hebben de ervaring dat veel probleemgedragingen en risicofactoren samenhangen met bepaalde groepen die in de wijken wonen. Zij vinden dat een grotere steekproef hen wellicht in staat had gesteld om projecten in de volgende fase beter te richten op de juiste doelgroepen.

Een ander kritiekpunt op de scholierenenquête in Amsterdam, Arnhem en Rotterdam is dat ze op scholen is afgenomen in plaats van thuis. Hierdoor blijft een belangrijke risicogroep als vroegtijdig schoolverlaters buiten beeld¹³.

Bij een evaluerende bespreking met de projectbegeleiders over de risicofactoren in de scholierenenquête is een aantal punten over de presentatie naar voren gekomen.

Een aantal risicofactoren is in de presentatie opgesplitst in twee of meer indicatoren. Hiervoor is gekozen omdat de factor als geheel andere een erg abstract begrip vormde. Door deze presentatie is er echter verwarring ontstaan in de pilotwijken over welke eenheid ze konden prioriteren. Sommigen hebben een factor als geheel gekozen, anderen kozen voor één van de indicatoren. Het verdient de aanbeveling in eventuele nieuwe CTC-wijken te rapporteren per factor. In de tekst kan eventueel worden toegelicht hoe de verschillende indicatoren zich onderling verhouden.

De naamgeving van de beschermende factoren is in de loop van het proces aangepast aan de terminologie die in de sociale ontwikkelingsstrategie worden gebruikt. In de pilotwijken bleek deze nieuwe naamgeving echter onduidelijkheid te genereren over wat de begrippen praktisch inhouden. De voorkeur wordt gegeven aan de oude naamgeving die beter aangeeft wat onder de begrippen wordt verstaan.

Over de landelijke CTC-bijeenkomsten zijn de projectleiders tevreden; er wordt alleen kritiek geleverd op het gebrek aan tijd om inhoudelijk op CTC in te gaan. Er is inmiddels een andere tijdsindeling gemaakt.

Noot 13 Doordat in Zwolle af is geweken van de standaardmethodiek, speelt dit probleem hier niet.